

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Методика обліку власного капіталу та аналіз фінансової стійкості»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Шершова В. О.
Керівник: Єрмолаєва М. В.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	8
1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності	8
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення	23
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	28
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	28
2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності	30
2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу	38
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	43
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	43
3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за системою відносних показників та аналіз типу фінансової стійкості підприємства	55
3.3. Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості	60
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність теми. Власний капітал є ключовим елементом будь-якого підприємства, слугуючи основою для різних форм власності та організаційно-правових господарюючих суб'єктів. Його наявність є ключовою умовою для здійснення господарської діяльності, а також для створення та розвитку бізнесу. Ефективне управління власним капіталом сприяє досягненню двох основних цілей: максимізації прибутку та забезпечення фінансової стабільності й платоспроможності.

У процесі своєї діяльності власний капітал сприяє підтримці рівноваги інтересів держави, власників та працівників. Важливу роль у цьому відіграє бухгалтерський облік, який є джерелом інформації про фінансову стійкість, платоспроможність і кредитоспроможність підприємства. Від правильної організації обліку залежить можливість отримання достовірних даних для аналізу та прийняття управлінських рішень.

Оптимальна організація обліку власного капіталу передбачає врахування специфіки формування капіталу відповідно до типу підприємства. Вона має забезпечити виконання завдань із його планування, контролю й управління, а також надання точної інформації з мінімальними затратами ресурсів.

Проблеми бухгалтерського обліку, пов'язані з формуванням і змінами власного капіталу, активно досліджуються багатьма провідними вченими-економістами, серед яких Алексеєнко М. Д., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Кірейцев Г. Г., Мосійчук М. М., Пилипенко О. І., Поліщук І. Р., Пушкар М. С., Ткаченко Н. М., Сопко В. В.

Мета і завдання для дослідження. Метою дослідження є оцінка стану обліку та оподаткування процесів формування власного капіталу підприємства, а також розробка рекомендацій для їхнього вдосконалення. Для досягнення цієї мети визначено низку завдань:

- дослідити поняття та структуру власного капіталу, проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює облік власного капіталу;
- провести організаційно-економічний аналіз діяльності підприємства;
- розглянути елементи облікової політики в частині, що стосується власного капіталу;
- дослідити відображення процесів формування та використання власного капіталу документально, на рахунках бухгалтерського обліку та в звітності;
- здійснити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз фінансової стійкості;
- сформулювати пропозиції щодо удосконалення системи обліку на підприємстві та щодо забезпечення його фінансової стійкості.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступає процес бухгалтерського обліку й оподаткування власного капіталу досліджуваного підприємства, тоді як предметом є теоретичні аспекти цих процесів.

У процесі написання кваліфікаційної роботи було застосовано такі методи дослідження: монографічний метод, який слугує теоретичною основою для вивчення аксіоматичних положень роботи; метод порівняння, що використовується для зіставлення різних явищ та процесів з метою виявлення їх схожостей і відмінностей; метод аналізу, який дозволяє поділити об'єкт дослідження на складові частини для глибшого вивчення; метод групування, що застосовується для виокремлення основних характеристик досліджуваного об'єкта.

Наукова новизна одержаних результатів може бути сформульована у наступних положеннях:

- вивчено, проаналізовано та узагальнено різні підходи до визначення сутності власного капіталу;
- узагальнено класифікацію власного капіталу для потреб бухгалтерського обліку;

- окреслено основні положення вітчизняної та міжнародної практики обліку власного капіталу;

- у результаті дослідження виявлено необхідність оновлення наказу про облікову політику підприємства, зокрема щодо власного капіталу;

- розвинено питання документального оформлення господарських операцій на підприємстві, зокрема запропоновано впровадження графіка документообігу;

- на підставі проведеного дослідження, визначено коло заходів, направлених на забезпечення фінансової стійкості господарюючого суб'єкта.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наявності можливості впровадження рекомендацій і пропозицій з поліпшення організації і методики обліку власного капіталу. Означене впровадження запропонованих рекомендацій дасть змогу підвищити рівень об'єктивності, достовірності, аналітичності облікової інформації щодо власного капіталу.

Публікації. У результаті цього дослідження було оприлюднено дві наукові публікації, загальний обсяг яких становить 0,17 умовних друкованих аркушів.

Інформаційна база для написання кваліфікаційної роботи включала наукову та навчальну літературу, нормативно-правові акти, фінансові звіти підприємства за 2021 - 2023 рр., а також реєстри автоматизованого обліку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічний зміст власного капіталу, його функції, особливості формування на підприємствах різних форм власності

Капітал є ключовою економічною категорією, що характеризує функціонування будь-якого підприємства. Управління власним капіталом є невід'ємною частиною загальної системи управління господарською діяльністю. Ця категорія багатогранна, оскільки представлена в різноманітних формах. Основою стабільного розвитку та фінансової стійкості підприємства є власний капітал, а основним джерелом збереження та систематизації необхідної інформації виступає бухгалтерський облік.

Власний капітал відображає обсяг засобів, які належать суб'єкту господарювання, тобто частку власників (акціонерів, засновників) у фінансуванні активів підприємства. Він є базою для створення добробуту як власників, так і суспільства. Для аналізу власного капіталу необхідно розглянути значення поняття «капітал». Термін «капітал» (від лат. «caput» – голова) виник у XII-XIII століттях і означав щось головне, основне, важливе. Протягом століть його значення еволюціонувало разом із розвитком економічних відносин.

Капітал здебільшого розглядали як «джерело багатства», тому термін «капіталіст» асоціювався з володінням капіталом і з'явився у XVII столітті. Капітал тісно пов'язаний із грошима, які стають капіталом лише тоді, коли їх використовують для отримання прибутку. Гроші перетворюються на капітал через механізм зростання вкладеної вартості [26].

Економічна діяльність підприємства базується на процесі обігу капіталу. У формулі $T \rightarrow G \rightarrow T$ гроші виконують функцію засобу обігу, сприяючи обміну товарів. Однак у підприємництві, спрямованому на

отримання прибутку, використовується формула $\Gamma \rightarrow T \rightarrow \Delta\Gamma$, яка відображає приріст початкових інвестицій. Саме ця динаміка перетворює гроші в капітал, забезпечуючи можливість збагачення.

Капітал виникає там, де підприємець вкладає ресурси у виробництво для створення додаткової вартості. Таким чином, капітал - це вартість, яка приносить дохід або додаткову вартість своєму власнику.

Підходи до трактування сутності капіталу та їх характеристика узагальнені на рис. 1.1.

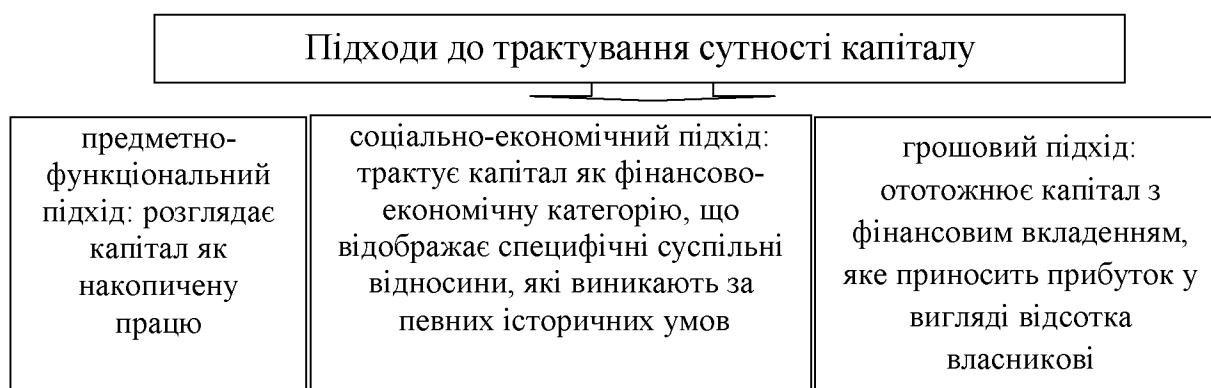

Рис. 1.1 показує вплив цих факторів на розмір власного капіталу

Власний капітал господарюючого суб'єкта характеризується наступними ознаками [6]:

- він є основним ресурсом виробництва;
- власний капітал вказує на фінансові ресурси суб'єкта, що приносять прибуток;
- динаміка власного капіталу є важливим показником ефективності господарської діяльності підприємства.

Розуміння капіталу як економічної категорії дозволяє визначити його основні характеристики та елементи, зокрема власний капітал. Часто його ототожнюють з поняттям «власність», хоча поділ капіталу на власний і залучений є умовним і здебільшого має значення для обліку та управління, а не для економічного трактування.

Суть капіталу виявляється через його функції та особливості. Власний капітал являє собою суму фінансів, які підприємство отримує від своїх

власників з метою отримання прибутку. Ці кошти належать підприємству на праві власності та використовуються разом із позиковим капіталом для створення активів.

Капітал, який знаходиться у власності підприємства і використовується для створення частини активів, називається власним. Це фінансові ресурси, що підприємство інвестує для організації та фінансування своєї діяльності.

Досі серед науковців немає єдності щодо трактування поняття «власний капітал», що призводить до розбіжностей у визначеннях у законодавчій та науковій термінології. У зв'язку з різними підходами до трактування сутності цього поняття, Погріщук Г. Б. пропонує визначати власний капітал як самозростаючу вартість, інвестовану та накопичену фінансову ресурсну базу, що належить підприємству на правах власності і використовується для фінансування господарської діяльності.

Власний капітал часто ототожнюють із власністю, хоча ці поняття мають суттєві відмінності. Власність є основою ринкової економіки, однак не всі ресурси, що складають власний капітал, є власністю підприємства. Власність є матеріальною основою будь-якого суспільства, а її юридичне значення полягає у правовому регулюванні економічних відносин. Між поняттями «власність» та «власний капітал» існує тісний зв'язок, оскільки форма власності визначає правові особливості щодо засновників, джерел формування статутного капіталу та норм господарювання.

Згідно з Господарським кодексом України, існують різні форми власності підприємств: приватна, колективна, комунальна, державна та змішана форма. Це визначає порядок формування власного капіталу та його розмір [19].

Погляди науковців щодо сутності дефініції «власний капітал» подано в додатку А.

Капітал підприємства є важливою частиною його фінансової системи, що взаємодіє з інвестиціями, визначаючи фінансові результати на рівні підприємства та сприяє формуванню ВВП на макrorівні. Власний капітал

формується за участю власників підприємства і є базою для його подальшого розвитку, тоді як інші форми капіталу вважаються позиковими. Капітал має спільні риси з ресурсами, але на відміну від останніх, капітал приносить прибуток, тому є більш вузьким поняттям.

Отже, основні категорії за якими трактується власний капітал, представлено на рис. 1.2.

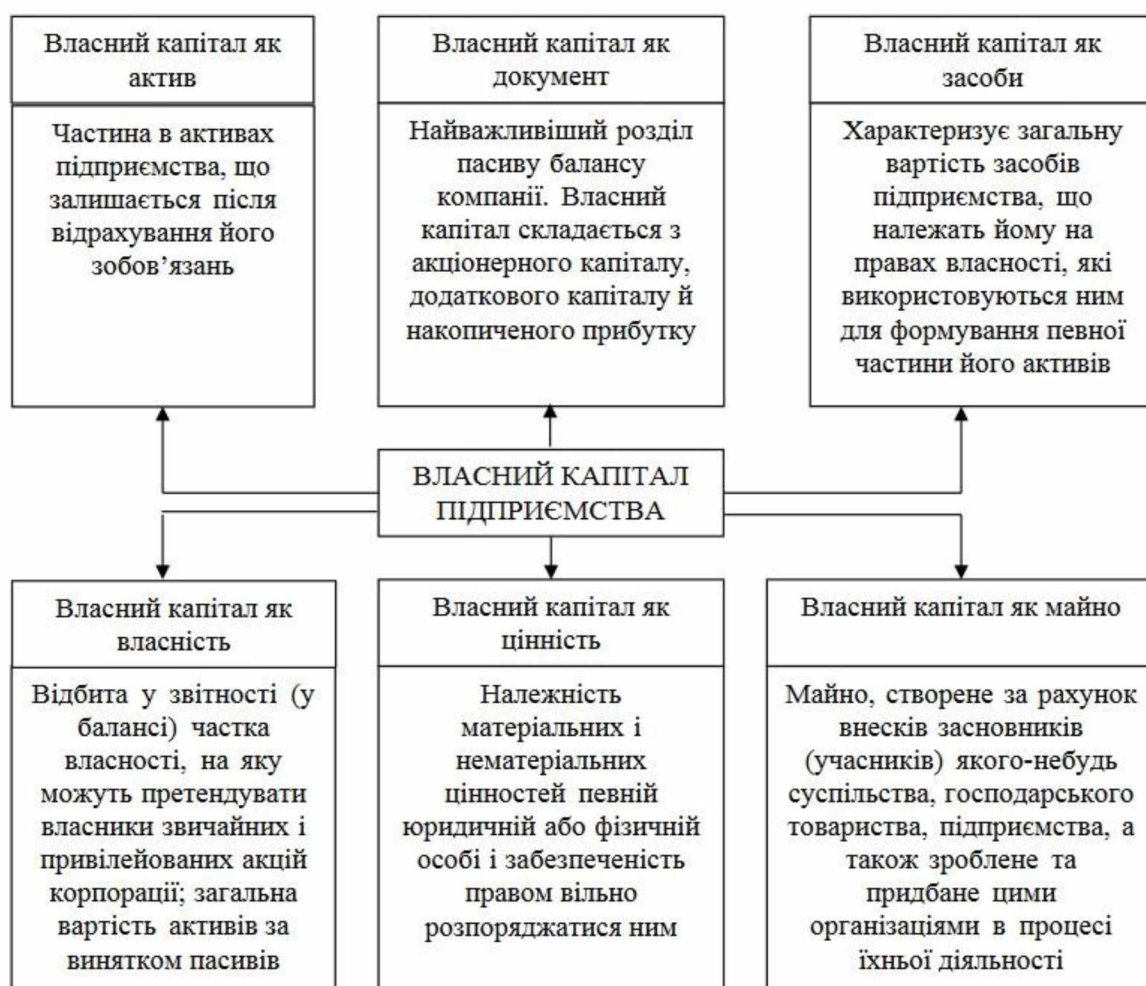

Рис. 1.2. Оцінка поняття «власний капітал» за різним категоріями

З рис. 1.2 можна виокремити два основних підходи до розуміння власного капіталу: обліковий та загальноекономічний. Еволюція розуміння категорії «капітал» змінювалася відповідно до зростання рівня економічного розвитку (додаток Б).

Власний капітал підприємства відображає частку майна підприємства, яку можна сформувати за рахунок коштів власників.

Класифікація власного капіталу є важливим елементом фінансового

аналізу, що дозволяє оцінити структуру фінансування підприємства, визначити рівень його фінансової стабільності та здатність до подальшого розвитку. Власний капітал включає кошти, які належать власникам компанії, і використовується для покриття основних потреб підприємства без залучення зовнішніх запозичених коштів.

Власний капітал поділяється на [22]:

- статутний капітал - сума коштів або інших активів, які власники вносять до статутного фонду підприємства на момент його заснування або збільшення капіталу. Він визначається в установчих документах і є основою для визначення частки кожного власника у підприємстві.

- нерозподілений прибуток - частина прибутку підприємства, яка не була виплачена у вигляді дивідендів і залишена для реінвестування в компанію або для покриття майбутніх витрат.

- резервний капітал - фонди, що створюються для покриття можливих фінансових втрат, втрат від непередбачуваних ситуацій або інших ризиків, зокрема для відшкодування збитків.

- інші резерви - спеціальні фонди для специфічних цілей, наприклад, для погашення боргів чи інвестицій.

За складом і структурою:

- власний капітал акціонерних товариств: акціонерний капітал (капітал, сформований шляхом випуску акцій), нерозподілений прибуток, резерви і фонди (передбачені для покриття майбутніх витрат або обов'язків).

- власний капітал підприємств, що не є акціонерними: капітал засновників або учасників (інколи називається внеском учасників), нерозподілений прибуток або інші доходи.

За джерелами формування: власний капітал інвесторів (внески засновників, інвесторів), зараховані прибутки (прибуток, зароблений підприємством, що не було розподілено серед учасників, а залишилось на підприємстві).

За часом утворення: початковий капітал - капітал, що був вкладений

засновниками або власниками підприємства на етапі його створення; надбавковий (додатковий) капітал - додаткові вклади чи внески після початкового етапу; капітал, що накопичується в процесі діяльності (наприклад, через нерозподілений прибуток).

За роллю в управлінні:

- капітал акціонерів (учасників) - в акціонерних товариствах це частка власників у вигляді акцій або часток, яка дає право на управлінські функції в межах розподілу голосів;

- невизначений капітал - кошти або активи, що використовуються на специфічні цілі без чіткого визначення.

За ризиками:

- капітал з високим ризиком - активи або частки, які пов'язані з високим рівнем невизначеності щодо прибутковості, зокрема венчурні інвестиції;

- капітал з низьким ризиком - стабільні інвестиції, що генерують сталі доходи.

Внески до статутного, пайового та додатково вкладеного капіталу є економічно подібними елементами, які відрізняються лише юридичними аспектами їх створення та функціонування. Ці види капіталу виконують різні функції: статутний капітал служить для первісного інвестування та формування майна підприємства, що регулює відносини власності та управління підприємством. Статутний капітал – це сума активів, внесених власниками (учасниками) підприємства, яка зафіксована в установчих документах.

Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є статутний капітал, що представляє собою суму вкладів власників у активи підприємства за номінальною вартістю, вказаною в засновницьких документах. Відповідні дані повинні бути зареєстровані в Державному реєстрі господарських одиниць і відповідати фінансовій звітності підприємства, зокрема його балансу. Це капітал, у межах якого засновники

несуть відповідальність перед кредиторами підприємства. Тому зменшення статутного капіталу за наявності заперечень з боку кредиторів є неприпустимим.

У ряді підприємств частиною власного капіталу є пайовий капітал. Це особливість таких організацій, як кредитні спілки, споживчі товариства, сільськогосподарські кооперативи та інші, де статутний капітал формується через пайові внески. Пайовий капітал включає кошти, що фізичні та юридичні особи добровільно вносять до підприємства з метою підтримки його діяльності. Пайовики мають можливість здійснювати додаткові внески на добровільній основі, а при розподілі прибутку на ці внески нараховуються дивіденди, які можуть бути використані для збільшення розміру паю.

Додатковий капітал складається з коштів, які учасники товариства вносять за рахунок доходів від емісії акцій або інших джерел. Це також може включати капітал, отриманий через дооцінку активів чи безоплатне отримання необоротних активів. Використання додаткового капіталу можливе у разі, якщо вартість дооцінки активів переноситься до статутного капіталу або якщо відбувається перереєстрація статутного капіталу.

Важливими елементами власного капіталу є резерви, які можуть бути сформовані як капітальні резерви (додатковий капітал) або резервний капітал (створений за рахунок чистого прибутку). Резервний капітал має бути не менше 25 % статутного капіталу, і його щорічні відрахування не можуть бути меншими за 5 % від чистого прибутку. Резерви використовуються для покриття непередбачених витрат, збитків та сплати боргів у разі ліквідації підприємства. Невикористані залишки резервного капіталу переносяться на наступний звітний період [21].

Залишки непокритих збитків за звітний та попередні періоди відображаються у звітності в дужках і вираховуються при визначенні величини власного капіталу, аналогічно до вилученого капіталу, який виникає, коли підприємство викупує власні акції або частки для подальшого анулювання чи перепродажу.

Власний капітал має велике значення для фінансової стійкості та здатності підприємства до залучення зовнішнього фінансування. Класичні теорії економіки вказують на важливість підтримання оптимальної структури капіталу, що дозволяє компанії ефективно розподіляти ресурси і знижувати фінансові ризики. Відомим економістом Бланком І. А. виділено характерні позитивні та негативні ознаки (властивості) власного капіталу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Характерні ознаки (властивості) власного капіталу

Позитивні властивості	Негативні властивості
Фінансова стабільність. Власний капітал є основою фінансової стабільності підприємства, оскільки не залежить від зовнішніх позик чи кредитів. Це дає підприємству більшу фінансову незалежність.	Обмеженість джерел. Власний капітал обмежений коштами, які підприємство здатне залучити від своїх власників. У порівнянні з позиковими засобами, він може бути недостатнім для реалізації масштабних інвестиційних проектів.
Можливість для розвитку. Власний капітал дозволяє інвестувати в нові проекти, розширення виробництва та інші заходи для розвитку підприємства без необхідності шукати зовнішні джерела фінансування.	Високі витрати на залучення. Якщо підприємство випускає акції або шукає нових партнерів, це може вимагати значних витрат на випуск та обслуговування цінних паперів або на перегляд умов співпраці з інвесторами.
Зниження фінансових ризиків. Чим більша частка власного капіталу у загальному фінансуванні підприємства, тим менші ризики банкрутства, оскільки підприємство має менше зобов'язань перед кредиторами.	Ризик розмивання контролю. Якщо власники збільшують власний капітал за рахунок випуску нових акцій чи інших інструментів, це може призвести до розмивання їхнього контролю над підприємством, оскільки частка існуючих акціонерів зменшується.
Позитивний імідж серед інвесторів та кредиторів. Власний капітал може підвищити довіру з боку інвесторів і банків, що в свою чергу може полегшити доступ до кредитів на вигідних умовах.	Повільне нарощування капіталу. На відміну від позикових коштів, збільшення власного капіталу часто є більш повільним процесом, оскільки для цього потрібно залучити нових інвесторів чи накопичити прибуток.
Власники мають контроль. Оскільки власний капітал належить підприємцю чи акціонерам, вони можуть зберігати контроль над підприємством, не залежать від зовнішніх інвесторів чи кредиторів.	Оподаткування. Власний капітал часто оподатковується через дивіденди, що може бути менш вигідним у порівнянні з позиковими коштами, де відсотки можуть бути знижені податковими пільгами.

Основні компоненти (узагальнену класифікацію) власного капіталу можна знайти в додатку В. Для більшості підприємств статутний капітал є основною частиною власного капіталу. Він складається з внесків власників у активи підприємства за номінальною вартістю, яка вказана в засновницьких

документах. Загальна вартість внесених активів відображається в балансі підприємства і має відповідати фінансовій звітності.

З огляду на велику кількість нормативно-правових актів, що регулюють облік власного капіталу, можна зазначити наявність широкого спектру правових норм. Однак ця розгалуженість ускладнює розуміння ситуації, оскільки відсутня єдина систематизована нормативно-правова база, яка б охоплювала всю необхідну інформацію. Процес створення та функціонування підприємства значною мірою залежить від його форми власності та організаційно-правової структури, передбачених законодавством України. Це спричиняє наявність різноманітних нормативно-правових актів.

Відповідно до статті 57 Господарського кодексу України, статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, місцезнаходження, мету та предмет діяльності, а також розмір і порядок формування статутного капіталу, розподіл прибутку та збитків, органи управління, їхні повноваження та умови реорганізації або ліквідації підприємства. В Україні функціонують два типи підприємств: унітарні та корпоративні [19].

Унітарні підприємства створюються однією особою, яка забезпечує необхідні активи, формує нерозподілений статутний капітал, затверджує статут, розподіляє прибуток і керує підприємством безпосередньо або через управлінські органи, а також приймає рішення щодо реорганізації або ліквідації.

Корпоративні підприємства утворюються двома або більше засновниками на підставі угоди та функціонують на основі об'єднання їх майна і підприємницької діяльності. Вони управляються через органи управління, а прибуток та ризики розподіляються між засновниками. Основними формами таких підприємств є господарські товариства та інші компанії, що засновані на приватній власності кількох осіб.

Згідно з діючим законодавством, до господарських товариств належать акціонерні товариства, товариства з обмеженою та додатковою

відповідальністю, а також командитні та повні товариства.

Статутний капітал господарського товариства формується відповідно до норм законів «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства» та інших нормативно-правових актів. Заборонено використовувати бюджетні кошти або кредитні ресурси для створення статутного капіталу. Крім того, важливо перевіряти можливість юридичних і фізичних осіб брати участь у заснуванні підприємства шляхом проведення аудиторських перевірок декларацій про доходи. Мінімальний розмір статутного капіталу регулюється законодавством лише для господарських товариств (табл. 1.2, 1.3).

Таблиця 1.2

Порядок формування статутного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм

Організаційно-правова форма	Назва капіталу	Порядок формування капіталу	Величина мінімального розміру капіталу, мін. з/пл.	Мінімальна частка капіталу, яку необхідно вносити до реєстрації, %
Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ)	Статутний капітал	Статутний капітал утворюється шляхом внесення внесків учасників (грошові кошти, майно)	не обмежується	100 % на момент реєстрації
Акціонерне товариство (АТ)	Статутний капіталом	Внесення капіталу через випуск акцій, статутний капітал залежить від виду акціонерного товариства	Для приватних - 125 тис. грн, для публічних - 500 тис. грн	50 % на момент реєстрації для публічних АТ, 100 % для приватних
Приватне підприємство	Статутний капітал	Визначається засновником, не потребує фіксованого мінімуму	Без обмежень	Не вимагається внесення частки до реєстрації
Товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ)	Статутний капітал	Формується через внески учасників, майно або гроші, сплата капіталу протягом 6 місяців	Мінімальний розмір не визначений	100 % на момент реєстрації
Фермерське господарство	Статутний капітал	Формується рішенням засновника, може бути грошовий або майновий внесок	Без обмежень	Не вимагається внесення частки до реєстрації

Сума статутного капіталу та будь-які рішення щодо його змін повинні бути зареєстровані в Державному реєстрі господарських одиниць і відповідати даним фінансової звітності. Для деяких суб'єктів господарювання пайовий капітал є ще однією складовою власного капіталу.

Таблиця 1.3

Елементи власного капіталу підприємств залежно від організаційно-правової форми згідно законодавства

Вид підприємства	Складова (елемент) власного капіталу								
	Статутний	Пайовий	Складений	Додатковий	Резервний	Нерозподілені прибутки	Вилучений	Неоплачений	Інші фонди
Господарські товариства:									
Акціонерні товариства (публічні та приватні)	+	-	-	-	+	+	+	+	+
Повні товариства	-	-	+	-	+	+	-	+	+
Командитні товариства	-	-	+	-	+	+	-	+	+
Товариства з обмеженою відповідальністю	+	-	-	-	+	+	-	+	+
Товариства з додатковою відповідальністю	+	-	-	-	+	+	-	+	+
Підприємства колективної власності	-	+	-	-	-	+	-	+	+
Приватні підприємства та інші види підприємств	-	-	-	-	-	+	-	-	-

Зазначте, що розмір статутного капіталу може бути гнучким і залежить від типу товариства та його внутрішнього регулювання.

Цей тип капіталу (пайовий) характерний для колективних сільськогосподарських виробників, кредитних спілок, житлово-будівельних кооперативів та споживчих товариств, де статутний капітал формується за рахунок пайових внесків. Пайовий капітал складається з коштів, добровільно внесених фізичними і юридичними особами згідно з установчими документами для забезпечення господарсько-фінансової діяльності організації. Пайовики можуть також вносити додаткові внески на добровільній основі для підтримки розвитку підприємства. Кожного року на підставі рішення загальних зборів пайовиків нараховуються дивіденди, які можуть бути використані для збільшення паїв [33].

Кредитні спілки, підприємства споживчої кооперації та інші колективні підприємства використовують пайовий капітал, який формується з внесків учасників у вигляді паїв або пайових внесків, зазначених у їхніх статутах. Цей капітал включає внески як індивідуальних, так і колективних членів

спілки. В повних та командитних товариствах функції пайового капіталу виконуються складеним капіталом.

Резерви є ще однією важливою частиною власного капіталу. Вони можуть бути сформовані у вигляді додаткового капіталу (капітальних резервів) та резервного капіталу, що утворюється за рахунок чистого прибутку.

Нерозподілений прибуток або непокритий збиток є ще одним елементом власного капіталу. Це може бути прибуток, реінвестований у підприємство, або непокритий збиток, який вказується в балансі в дужках і враховується при обчисленні підсумку власного капіталу.

До статутного капіталу ТОВ можуть бути внесені різні види майна, зокрема будівлі, споруди, обладнання, цінні папери, права на користування землею, водними та іншими природними ресурсами, а також інші майнові права (включаючи права на об'єкти інтелектуальної власності) та грошові кошти, у тому числі в іноземній валюті, якщо законодавством не передбачено інше.

Майно, внесене до статутного капіталу, стає власністю товариства, за винятком прав користування. Закон не встановлює обмежень щодо виду майна, яке може бути внесене до статутного капіталу фізичними та юридичними особами.

Згідно з інформацією, наведеною в табл. 1.4, боргові цінні папери не можуть бути зараховані до статутного капіталу, оскільки підприємство не може розпочати свою діяльність, маючи зобов'язання перед третіми особами. Коли мова йде про внески у вигляді майна, виникає питання визначення його грошової оцінки при відображенні на балансі. У зв'язку з відсутністю конкретних рекомендацій у національному законодавстві щодо методики оцінки, доцільно орієнтуватися на міжнародну практику, зокрема МСФЗ.

У статті 1420 форми 1 відображається прибуток або збиток, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків, виплати дивідендів та внесків до резервного капіталу [43].

Таблиця 1.4

Майно юридичних та фізичних осіб як внески до статутного капіталу

№	Внески до статутного капіталу	Цивільний та Господарський кодекси
<i>1</i>	<i>Майно, що може бути внеском до статутного капіталу</i>	
1.1	Грошові кошти, в т.ч. в іноземній валюті	+
1.2	Будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності	+
1.3	Права користування землею, водою, іншими природними ресурсами	+
1.4	Інші майнові та немайнові права	+
1.5	Цінні папери	+
	<i>Обмеження щодо внесків до статутного капіталу</i>	
2.1	Засоби, отримані під заставу	+
2.2	Бюджетні кошти	+
2.3	Кошти, отримані в кредит та під заставу	+
2.4	Боргові цінні папери	-
2.5	Векселі	-
2.6	Виконані роботи і послуги	-

(+) – регламентовано нормативним документом (-) – не регламентовано нормативним документом

Накопичений капітал складається з різних компонентів, таких як капітал у дооцінках, додатковий капітал, нерозподілений прибуток і резервний капітал. Джерелами капіталу в дооцінках можуть бути обов'язкові або додаткові внески членів спілок у грошовій або майновій формі.

Розмір додаткових внесків визначається установчими документами товариства або рішеннями загальних зборів його учасників. Окрім того, в бухгалтерії розрізняють два поняття: «неоплачений» та «вилучений» капітал. Вилучений капітал позначає вартість акцій або часток, що були викуплені підприємством у своїх учасників, тоді як неоплачений капітал відображає заборгованість засновників перед підприємством за внески до статутного капіталу.

Функції власного капіталу можна оцінювати з різних перспектив - як у фінансовому, так і в економічному контексті. Власний капітал має важливе значення для забезпечення стабільності та подальшого розвитку компанії.

Власний капітал підприємства проявляється через свої функції, які

охарактеризовані та представлені нижче та в додатку Г. Основні функції власного капіталу [12]:

1. Забезпечення фінансової стабільності. Власний капітал служить фінансовою основою підприємства, що дозволяє йому фінансувати свою діяльність без необхідності частого залучення зовнішніх кредитних ресурсів. Це знижує ризик банкрутства та фінансової залежності від позик.

2. Мотивування інвесторів і акціонерів. Власний капітал - це акції або частки власності в компанії, що дає акціонерам можливість отримувати дивіденди та участь у розподілі прибутку. Він є основним інструментом залучення нових інвесторів, що забезпечує можливість розвитку і розширення бізнесу.

3. Забезпечення платоспроможності. Власний капітал формує резерв для покриття збитків підприємства. У разі втрат підприємство може використовувати частину власних коштів, щоб покрити ці втрати, не вдаючись до додаткових позик або фінансових вливів.

4. Забезпечення кредитоспроможності. Власний капітал є основою для оцінки кредитоспроможності підприємства. Він показує банкам і іншим кредиторам, яку частину ризику вони можуть прийняти на себе при наданні позик або кредитів компанії. Чим більший власний капітал, тим більшою є ймовірність отримання вигідних умов кредитування.

5. Формування фінансових ресурсів для розвитку. Власний капітал використовуються для інвестицій в основні засоби, нові проекти, дослідження та розробки. Ці інвестиції допомагають підприємству розширювати свою діяльність, покращувати продуктивність і, зрештою, досягати конкурентних переваг на ринку.

6. Управління ризиками. Власний капітал дає компанії можливість створювати резерви для мінімізації фінансових ризиків. Це також допомагає компанії подолати непередбачені обставини, такі як зміни на ринку чи економічні кризи.

7. Соціальна відповідальність. Для акціонерів та інвесторів власний

капітал може бути інструментом забезпечення соціальної відповідальності компанії. Вони можуть використовувати свій капітал для підтримки екологічних, соціальних або культурних ініціатив, що сприяє репутації компанії та її сталому розвитку.

Ці функції допомагають зрозуміти, як власний капітал забезпечує стабільність і розвиток компанії, створюючи умови для її ефективної роботи та збільшення вартості для акціонерів.

Таким чином, формування власного капіталу починається з моменту створення або реєстрації господарюючого суб'єкта. Цей процес реалізується за допомогою основних і оборотних засобів, які необхідні для здійснення комерційної діяльності в межах, встановлених установчими документами. Залежно від організаційно-правових форм формується статутний капітал (зареєстрований або пайовий). Обсяг власного капіталу підприємства та його управління залежать від кількох факторів, які можуть варіюватися в залежності від виду діяльності компанії, економічного середовища та внутрішніх стратегій. Основні фактори, що впливають на обсяг власного капіталу та особливості його управління представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Фактори, які впливають на обсяг, та особливості управління власним капіталом

Фактор	Характеристика
А	Б
Фактори, які впливають на обсяг власного капіталу	
Прибутковість підприємства	Висока прибутковість дозволяє підприємству накопичувати більше власного капіталу через нерозподілений прибуток, що збільшує власний капітал.
Інвестиції та зовнішнє фінансування	Залучення нових інвестицій (як зовнішніх, так і внутрішніх) сприяє збільшенню власного капіталу. Це можуть бути інвестиції від акціонерів, венчурних капіталістів або іншого зовнішнього фінансування.
Амортизація та зменшення вартості активів	Амортизація активів може скоротити чистий прибуток, але також і капітал компанії, якщо не реінвестується в бізнес.
Дивідендна політика	Якщо компанія регулярно виплачує дивіденди, це може зменшити власний капітал, оскільки частина прибутку йде на виплату акціонерам.

А	Б
Вартість активів	Збільшення вартості активів (недвижимості, обладнання, інтелектуальної власності) може позитивно вплинути на власний капітал. Проте зниження вартості активів або їх амортизація може зменшити капітал.
Економічне середовище та макрофактори	Зміни в економічній ситуації, такі як рецесії, інфляція, зміни в податковій політиці можуть значно вплинути на фінансові результати підприємства, а отже, і на власний капітал.
Зміни в законодавстві та регулюванні	Норми, що регулюють фінансову звітність, податки, трудові відносини та інші аспекти, можуть впливати на обсяг власного капіталу.
Особливості управління власним капіталом	
Баланс між ризиком і доходністю	Власники підприємства повинні знайти оптимальний баланс між доходністю і ризиком. Висока доходність часто супроводжується високими ризиками, що вимагає обережності при використанні власного капіталу.
Рішення щодо реінвестування прибутку	Керівництво повинно приймати рішення про те, яку частину прибутку залишати в бізнесі для подальшого розвитку, а яку - виплачувати акціонерам у вигляді дивідендів.
Диверсифікація	Щоб знизити ризик, власники капіталу можуть розглядати диверсифікацію активів та інвестиційних проєктів, що дозволяє зменшити залежність від одного напрямку діяльності.
Фінансовий контроль та звітність	Регулярний моніторинг та аналіз фінансових показників допомагають правильно управляти власним капіталом, забезпечуючи ефективне використання ресурсів і збереження фінансової стійкості компанії.
Політика кредитування та капіталізація	Прийняття стратегічних рішень щодо кредитної політики (наприклад, використання боргових коштів або збереження більшого обсягу власного капіталу) впливає на фінансову стабільність та перспективи розвитку підприємства.
Корпоративне управління	Ефективне корпоративне управління забезпечує належний нагляд за діяльністю підприємства, розподіл капіталу та ресурсів, а також прийняття рішень на користь інтересів акціонерів та інших зацікавлених сторін.

Управління власним капіталом є важливим елементом стратегії підприємства, яке потребує комплексного підходу до планування, аналізу та контролю фінансових результатів.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Питання теорії та практики бухгалтерського обліку власного капіталу вже вивчені науковцями. Давайте розглянемо основні аспекти обліку

власного капіталу в працях вчених [21].

Погляди на сутність власного капіталу відображають різноманітні теорії та підходи, що формувалися в науковій літературі. Наведу декілька думок відомих економістів та науковців, які розглядали цей аспект:

Шумпетер Йозеф наголошував, що власний капітал є основним джерелом фінансування інновацій у підприємстві. Він пов'язував власний капітал із підприємницьким ризиком, стверджуючи, що підприємці використовують його для створення нових продуктів або послуг.

Кейнс Джон Мейнард акцентував увагу на ролі власного капіталу як буфера для подолання економічних циклів. У своїй праці «Загальна теорія зайнятості, процента та грошей» він звертав увагу на те, що власний капітал може виступати гарантією фінансової стійкості підприємства.

У своїй економічній теорії, Фрідріх фон Гаск вважав власний капітал важливим елементом, який визначає свободу прийняття рішень підприємством. Він наголошував на тому, що власний капітал дозволяє уникати залежності від зовнішнього фінансування.

У контексті стратегічного управління (особливо в розробці Balanced Scorecard), Роберт Каплан та Девід Нортон підкреслювали, що власний капітал може бути інструментом для забезпечення довгострокового зростання компанії. Хоча їхні основні ідеї стосувалися нефінансових показників, вони також розглядали власний капітал як джерело інвестицій у розвиток компанії.

Річард Лістер, який аналізував власний капітал у контексті бухгалтерського обліку. Він зазначав, що власний капітал є залишковим інтересом власників у активах підприємства після вирахування зобов'язань. Це базове визначення, яке часто використовується в фінансовій звітності.

У своїх працях Євгеній Савченко наголошує, що власний капітал є не лише фінансовим ресурсом, але й важливим джерелом автономії та стабільності підприємства в умовах економічної нестабільності.

Анатолій Кузьмін аналізував власний капітал з позиції управління підприємством і зазначав, що це не лише фінансовий ресурс, але й

стратегічний інструмент для забезпечення конкурентоспроможності на ринку.

Єрмошенко Олександр розглядає власний капітал як основу фінансової незалежності підприємства. У своїх працях він акцентує увагу на необхідності ефективного управління власним капіталом, адже це дозволяє підприємствам досягати стабільності та стійкого розвитку в умовах конкурентного ринку.

Ірина Бланк зосереджується на фінансовому менеджменті та вважає власний капітал стратегічним ресурсом, що визначає інвестиційну привабливість підприємства. Вона також аналізує ефективність використання власного капіталу в різних секторах економіки.

Пушкар Василь розглядає власний капітал у контексті бухгалтерського обліку, визначаючи його як залишковий інтерес власників. У його роботах приділено значну увагу структуруванню власного капіталу та оптимізації його складових для забезпечення стабільного фінансового становища.

Лук'яненко Людмила акцентує увагу на ролі власного капіталу у фінансовій стабільності підприємства. Вона підкреслює, що правильне планування та управління власним капіталом допомагає мінімізувати фінансові ризики.

Чумаченко Микола, будучи фахівцем у сфері економічного аналізу, підкреслює, що власний капітал є джерелом фінансової незалежності та основою для прийняття стратегічних рішень. Він також звертає увагу на важливість правильного оцінювання власного капіталу для розрахунку рентабельності.

Терещенко Ольга аналізує власний капітал як елемент фінансового потенціалу підприємства. У своїх дослідженнях вона висвітлює питання використання власного капіталу для забезпечення ліквідності та фінансової автономії.

Володимир Опарін у своїх працях досліджує власний капітал як інструмент фінансового управління. Він підкреслює важливість ефективного використання цього ресурсу для розвитку підприємств у сучасних економічних умовах.

Загородній Анатолій у своїх роботах зосереджується на ролі власного капіталу у фінансовій звітності підприємств. Він наголошує на його значенні для оцінки інвестиційної привабливості та фінансової стійкості.

Єфіменко Олена аналізує сутність власного капіталу у контексті управлінського обліку. Вона наголошує, що ефективне управління власним капіталом дозволяє підприємствам адаптуватися до змін на ринку та забезпечувати довгострокове зростання.

Отже, українські науковці розглядають власний капітал з різних перспектив. Зокрема, як:

- основу фінансової незалежності (Єрмошенко, Опарін);
- інструмент стабільності та розвитку (Лук'яненко, Загородній);
- стратегічний ресурс для досягнення інвестиційної привабливості (Бланк, Чумаченко, Терещенко).

Це включає в себе класифікацію, визначення факторів, які впливають на його обсяг, та особливості управління власним капіталом.

Ефективне управління власним капіталом стає неможливим без постійного вдосконалення методів організації бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік служить не лише джерелом інформації про стан та зміни управлінських об'єктів, але й базою для здійснення контролю.

Одним із напрямів удосконалення обліку власного капіталу досліджуваного підприємства є впровадження деяких форм внутрішньої звітності, зміст яких наведено в додатку Д.

Сучасні вимоги до швидкого та своєчасного надання інформації вимагають впровадження комп'ютеризації в фінансовому та управлінському обліку, при аналізі власного капіталу. Варто відзначити, що застосування сучасних інформаційних систем та технологій призводить до зміни структури рахунків.

При використанні комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку немає потреби обмежувати кількість показників, і чітко визначена схема аналітичного обліку складових власного капіталу спрощує створення

додаткових довідників рахунків.

Наприклад, для отримання детальної інформації про додатковий капітал підприємства можна створити аналітичний субрахунок 426 «Цільовий фонд спеціального призначення».

Це дозволить проводити аналіз та здійснювати контроль за кожним джерелом додаткового капіталу та отримувати інформацію про його рух у складі власного капіталу поетапно. Крім того, для річних відрахувань у рахунок 43 «Резервний капітал» можна розробити шаблон «Типова операція відрахування», де передбачити відрахування у розмірі 5 %. Якісно налагоджена комп'ютеризація також автоматично розраховує прибуток.

У міжнародній практиці структура власного капіталу варіюється і може включати різні елементи [50]. Її формування залежить від національних стандартів кожної країни, а також від політики розвитку та специфіки обліку. Детальний склад власного капіталу в різних країнах наведено в додатку Є.

У більшості зарубіжних країн до складу власного капіталу зазвичай включають статутний (акціонерний) капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток. Крім того, міжнародна практика враховує рішення власників щодо створення різних фондів джерел (додаткового капіталу), розподілу прибутку та операцій із власними акціями.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Господарство розташоване в Лубенському районі Полтавської області. Це аграрне підприємство, яке активно займається різноманітними напрямками сільськогосподарської діяльності. В основному компанія спеціалізується на молочному скотарстві, зокрема на розведенні великої рогатої худоби молочних порід. Цей напрямок є важливим для забезпечення стабільного виробництва молока, яке може бути використано як для продажу, так і для подальшої переробки в різноманітні молочні продукти.

Крім того, підприємства займається вирощуванням зернових культур (зокрема, кукурудзи та сої), а також соняшнику, що дозволяє забезпечити додаткові джерела доходу через торгівлю сільськогосподарськими культурами. У їхньому портфелі також присутні такі види діяльності, як вирощування пряних і лікарських рослин, а також розведення коней і бджільництво. Це свідчить про те, що компанія орієнтована на широкий спектр аграрних виробничих процесів, зберігаючи при цьому певний фокус на молочній галузі.

Одним з ключових аспектів діяльності підприємства є підтримка якості продукції через правильний підхід до тваринництва, вирощування культур і виробництва кормів. Це дозволяє компанії забезпечити не лише місцевий ринок, а й потенційно ширші території за рахунок якості та різноманітності виробленої продукції. Технічне оснащення, сучасні методи обробки землі і догляд за худобою можуть також бути важливими факторами, що впливають на ефективність компанії.

Це підприємство, в якому органічно поєднуються традиційні аграрні методи і сучасні інновації, що дозволяє йому ефективно конкурувати на

ринку.

Чисельність працівників підприємства складає: 120 осіб в 2021 р., 122 особи у 2022 р. та 112 осіб у 2023 р.

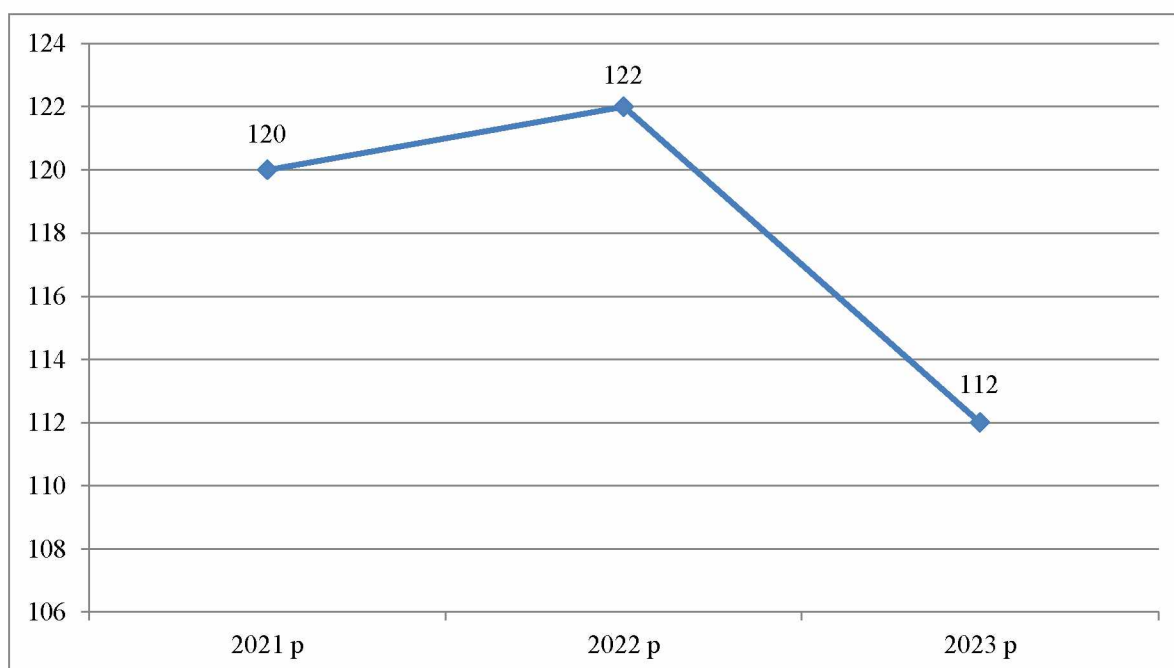

Рис. 2.1. Динаміка чисельності працівників підприємства за 2021 – 2023 рр.

Чисельність облікового апарату складає 3 особи. Очолює бухгалтерську службу головний бухгалтер.

Відправною точкою раціональної організації обліку операцій з капіталом в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [59]. Основною метою ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, згідно з цим законом, є надання повної, точної та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства для прийняття обґрунтованих рішень.

Важливу роль у цьому процесі відіграє облікова політика, що включає принципи, методи та процедури, застосовувані підприємствами для ведення бухгалтерії та складання фінансових звітів. Основні принципи облікової політики регулюються не лише законодавством, а й методичними рекомендаціями Міністерства фінансів України.

Кожне підприємство визначає свою облікову політику самостійно, затверджуючи її наказом, який має силу нормативного документа, що діє протягом певного періоду. У цьому документі зазначаються методи оцінки та обліку, а також процедури, що застосовуватимуться для досягнення цілей, особливо в бюджетуванні та фінансовому плануванні.

Облікова політика може бути змінена, але тільки у випадках, визначених положеннями з бухгалтерського обліку та методичними рекомендаціями. Зміни можуть бути зумовлені змінами в законодавстві або вимогах органів, що регулюють бухгалтерський облік та фінансову звітність, або необхідністю покращити достовірність відображення господарських операцій у фінансовій звітності [8].

Взагалі, елементи облікової політики можна поділити на три основні категорії: організаційні, методичні та технічні аспекти. Кожна складова облікової політики підприємства об'єднує відповідні об'єкти, для яких існують альтернативні варіанти - елементи. Наказ про облікову політику на досліджуваному підприємстві відсутній. Пропоновані норми облікової політики щодо власного капіталу підприємства наведені в додатку Ж.

2.2. Облік власного капіталу та відображення інформації у звітності

Оформлення документів при формуванні статутного капіталу включає складання установчого опису майна на основі первинних документів, таких як договори, акти прийому-передачі та накладні. Ведення обліку за категоріями «Оголошений капітал», «Підписаний капітал» та «Оплачений капітал» дозволяє контролювати процес формування статутного капіталу на етапах оголошення, підписки та оплати простих і привілейованих акцій. Оплачений капітал є реальним джерелом для набуття активів на

початковому етапі функціонування підприємства як окремої юридичної особи.

Для багатьох операцій обліку власного капіталу не існує розроблених та затверджених первинних форм документів, тому часто використовуються бухгалтерські довідки, які складаються в довільній формі та частково відображають суть операції. Оскільки операції з обліку власного капіталу рідко відбуваються на підприємствах, документуванню цих операцій приділяється менше уваги.

Первинні документи для обліку операцій з власним капіталом, в залежності від змін, які ці операції викликають у складі активів і пасивів підприємства, можна поділити на кілька груп (рис. 2.1).

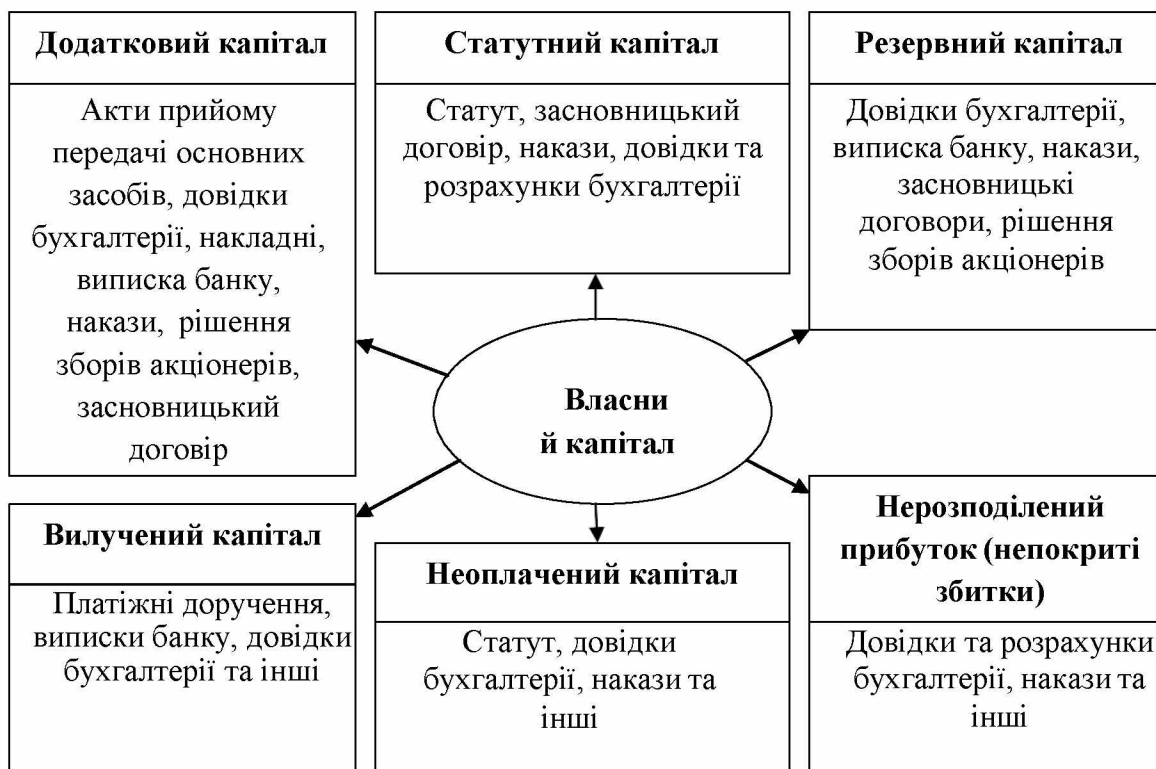

Рис. 2.1. Документування операцій з власним капіталом

Господарюючі суб'єкти можуть здійснювати внески до свого статутного капіталу у вигляді грошових або матеріальних активів. Рішення про розмір цих внесків і їх зміну приймають засновники (власники) підприємства. Інформацію про стан і рух статутного та іншого

зареєстрованого капіталу, а також внески до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу обліковують на пасивному рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Цей рахунок призначений для відображення інформації відповідно до законодавства і установчих документів підприємства.

За кредитом рахунку 40 фіксується збільшення зареєстрованого і пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

Рахунок 40 має кілька субрахунків, включаючи 401 «Статутний капітал», 402 «Пайовий капітал», 403 «Інший зареєстрований капітал» і 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу». Сума кредитового сальдо на рахунку 40 повинна відповідати розміру статутного та пайового капіталу, визначеному у статуті підприємства і відображеному в його балансі [39].

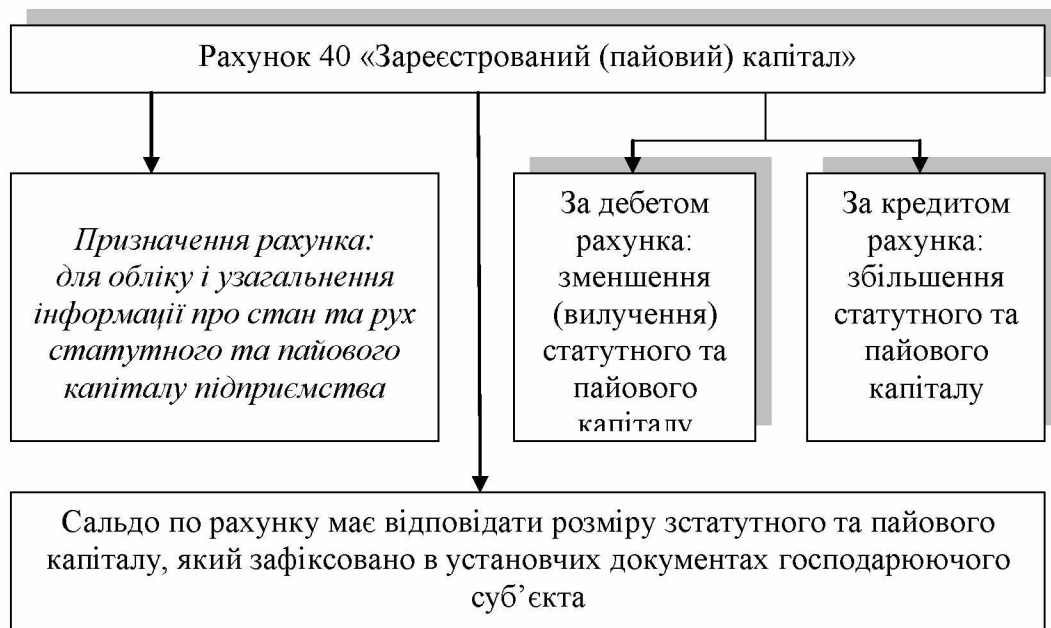

Рис. 2.2. Призначення та побудова рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»

Аналітичний облік зареєстрованого (статутного) капіталу господарюючого суб'єкта здійснюється за видами капіталу для кожного засновника та інших учасників. Статутний капітал підприємства може бути

збільшений завдяки таким факторам, як: додаткові внески учасників, виплачення учасникам дивідендів та нерозподілений прибуток [4].

Таблиця 2.11

Збільшення статутного капіталу підприємства

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Зареєстровано статутний капітал підприємства	46	401	271000
Збільшено суму статутного капіталу підприємства			
- додаткові внески;	46	401	12000
- за рахунок прибутку	443	401	17000

При прийнятті рішення щодо зміни розміру статутного капіталу, зокрема його зменшення, необхідно отримати згоду всіх власників (засновників). Крім того, у випадку зменшення статутного капіталу, кредитори суб'єкта повинні погодитися з цими змінами. Деталі щодо змін (зменшення) статутного капіталу подані в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Зменшення статутного капіталу підприємства

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Відображено зменшення статутного капіталу підприємства (в сумі внеску учасника, що виводить свою частку)	401	672	12350
Відображено суму частини майна суб'єкта, пропорційно його внеску при реєстрації статутного капіталу	443	672	23480
Нараховано дивіденди, за рахунок частку прибутку підприємства, яка підлягає виплаті учаснику при виході з товариства	443	671	1830

У табл. 2.2 наведено бухгалтерські записи, які відображають операції з обліку додаткових вкладників учасників суб'єктів господарювання, що можливі без збільшення суми статутного (зареєстрованого) капіталу.

Додаткові кошти у підприємства можуть бути використані для покриття збитків, якщо вони виникнуть. Це покриття відображається у фінансовому звіті як збільшення дебетового рахунку 422 і зменшення кредитового рахунку 442.

Господарські записи з обліку додаткових внесків учасників (без збільшення статутного (зареєстрованого) капіталу)

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Внесено учасниками підприємства:			
- кошти на рахунок в Приват банк та готівка	30, 31	422	47600
- необоротні активи	10, 12	422	32690
- виробничі запаси та МШП	20, 22	422	17000

Резервний капітал підприємства формується у відповідності до статуту компанії, і його розмір повинен становити не менше 25 % від статутного (зареєстрованого) капіталу. Щорічні відрахування до резервного капіталу також встановлюються установчими документами і не можуть бути менше 5 % від чистого прибутку.

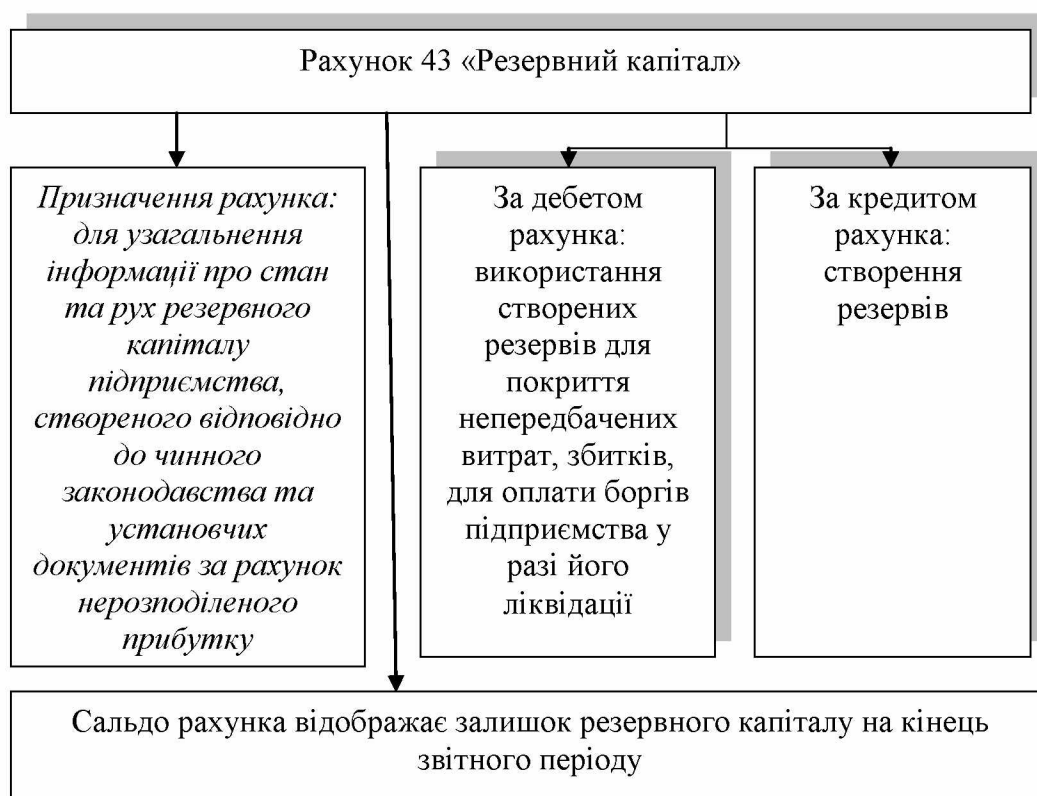

Рис. 2.3. Призначення та побудова рахунка 43 «Резервний капітал»

Резервний капітал створюється для покриття можливих майбутніх збитків та втрат. Його можна використовувати для компенсації балансових збитків за звітний період, виплати дивідендів у випадку недостатності

нерозподіленого прибутку та інших цілей, визначених законодавством.

Щоб відображати стан та рух резервного капіталу у фінансовій звітності, застосовується рахунок 43 «Резервний капітал» у робочому Плані рахунків компанії.

На підприємстві відображається утворення резервів за кредитом рахунку 43, тоді як витрати здійснюються за дебетом - на використання резервного капіталу у визначених Статутом, напрямках досліджуваного підприємства. Залишок резервного капіталу на кінець звітного періоду формується на рахунку 43. Аналітичний облік резервного капіталу на підприємстві ведеться з урахуванням видів резервного капіталу та напрямків його використання.

План рахунків передбачає відображення сум нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) підприємства (фінансового результату поточного і минулого років) і прибутку, що був використаний у поточному періоді, на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Рис 2.4. Схема побудови рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»

Кредитовий оборот відображає зростання прибутку від усіх видів діяльності підприємства, тоді як дебетовий бік показує збитки, які підприємство зазнало, а також способи використання прибутку. Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має кілька підрахунків: 441 «Нерозподілений прибуток»; 442 «Непокриті збитки»; 443 «Прибуток,

використаний у звітному періоді».

На рахунку 441 показується наявність і рух нерозподіленого прибутку за період. Рахунок 442 вказує на непокриті збитки, які можуть бути покриті з нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо. Рахунок 443 відображає розподіл прибутку між власниками у вигляді дивідендів, виплат за облігаціями, відрахувань до резервного капіталу та інших витрат в поточному періоді. Важливо відзначити, що виправлення помилок, виявлених у минулому році, відображається на рахунку 44 через кореспонденцію з відповідними рахунками бухгалтерського обліку.

Фактичне надходження внесків від засновників відображається на рахунку 46 «Неоплачений капітал». Дебетова сторона рахунку 46 відображає заборгованість засновників (учасників) за невнесеними внесками до статутного капіталу підприємства, а кредитова сторона вказує на погашення цієї заборгованості.

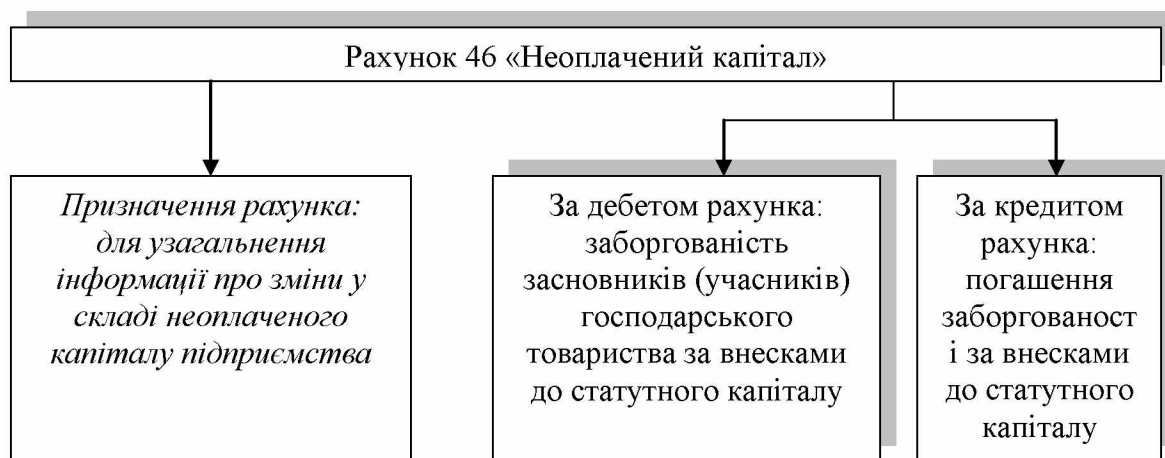

Рис. 2.5. Призначення та побудова рахунку 46 «Неоплачений капітал»

Аналітичний облік неоплаченого капіталу проводиться для кожного засновника (учасника) та за видами розміщених неоплачених акцій у випадку акціонерних товариств. Сума заборгованості засновників (учасників) за внесками до статутного капіталу вказується в балансі підприємства у дужках та враховується при підсумковому розрахунку власного капіталу.

Одним з основних завдань облікової політики підприємства є забезпечення цілісності бухгалтерського обліку, що охоплює всі його

аспекти - організаційний, методичний та технічний. Головною метою є створення прозорості та достовірної фінансової звітності, особливо за формою № 1 «Баланс Звіт про фінансовий стан», відповідно до вимог чинного законодавства. Методологічні засади формування інформації про власний капітал та її розкриття визначаються НП(С)БО 1, що стосується всіх підприємств, за винятком банків та бюджетних установ [43].

Цим положенням визначаються зміст і форма Звіту про власний капітал, а також загальні вимоги щодо розкриття статей, таких як зареєстрований капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток та вилучений капітал.

Розглянемо зміст статей Балансу та Звіту про власний капітал більш детально (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Відображення інформації про власний капітал у фінансовій звітності

Показник	Рахунок (субрахунок)	Форма та рядок фінансової звітності
Форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»		
Статутний (зареєстрований) капітал	401	Ф. 1, р. 1400
Пайовий капітал	402	
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	404	Ф. 1, р. 1401 (вписуваний рядок)
Додатковий капітал	42	Ф. 1, р. 1410
Резервний капітал	43	Ф. 1, р. 1415
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	44	Ф. 1, р. 1420
Неоплачений капітал	46	Ф. 1, р. 1425
Вилучений капітал	45	Ф. 1, р. 1430
Форма 4 «Звіт про власний капітал»		
Залишок на початок періоду		4000
Коригування		4005-4090
Скоригований залишок на початок періоду		4095
Переоцінка активів		-
Чистий прибуток (збиток) за звітний період		4100
Інший сукупний дохід		4110
Розподіл прибутку		4200-4210
Внески учасників		4240-4245
Вилучення капіталу		4260-4275
Інші зміни в капіталі		4290
Разом змін в капіталі		4295
Залишок на кінець року		4300

Підприємства, що працюють за МСФЗ, застосовують фінансову концепцію капіталу, що забезпечує стабільність грошової одиниці, оцінку активів за первісною вартістю та визначення прибутку через збільшення вартості активів, що перевищує інфляційні зміни. Ця концепція забезпечує точність організації обліку та актуальність звітності підприємства.

Застосування МСФЗ дозволяє підприємствам отримувати необхідні рекомендації щодо відображення інформації про капітал, а також впливу вибору між різними концепціями капіталу на трактування капіталу та прибутку у звітності. Виконання цих стандартів надає зацікавленим користувачам достовірну інформацію, що може залучити інвестиції і сприяти виходу на світові ринки капіталу [50].

Необхідність точного та достовірного обліку власного капіталу та його складної структури в економіці підкреслює важливість ведення ефективного контролю та аналізу для кожного бізнесу.

2.3. Податкові аспекти обліку власного капіталу

У разі, якщо внески до статутного (zareєстрованого) капіталу, то це передбачає, що необхідні кошти являють собою початковий капітал для початку діяльності підприємства. У випадку, якщо внески до статутного капіталу недостатні для здійснення діяльності суб'єкта господарювання і потрібні додаткові ресурси, підприємство може отримати додатковий або так званий «інший» капітал від засновника (засновників).

Наприклад, це може бути для покриття збитків або виконання зобов'язань у разі недостатності високоліквідних активів у підприємства, коли вони є поточною потребою, але внесок як оплата статутного капіталу вимагає проведення певних реєстраційних процедур, що може бути неприйнятно з точки зору часу виконання та/або фінансових витрат.

Тут виникає питання, чи є інший вкладений капітал об'єктом оподаткування. Податковий кодекс України (ПКУ) не надає чіткого визначення, оскільки з 1 січня 2015 р. окремий податковий облік доходів не ведеться. Замість цього Податковий кодекс України посилається на загальні правила бухгалтерського обліку для визначення прибутку підприємства. Об'єкт оподаткування податком на прибуток ПКУ визначається як прибуток з джерелами походження як в Україні, так і за її межами [54].

При цьому прибуток визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного відповідно до національних або міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, на різниці, передбачені в Податковому кодексі України.

Норми національних бухгалтерських стандартів виключають з доходу операції з засновниками часток, які призводять до зміни у власному капіталі. Проте, дохід повинен визначатися згідно з критеріями визнання доходу, встановленими НП(С)БО 15. Згідно з вимогами НП(С)БО 15, критерії визнання доходу застосовуються до кожної окремої операції, а також до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає з їх суті [45].

Отже, важливо розібратися в сутності операції та правильно її документально оформити, щоб уникнути непередбачених податкових наслідків. Інший вкладений капітал може приймати три форми внесків від засновників:

- перевищення розміру статутного капіталу іншим внесеним засновниками капіталом (не застосовується до акціонерних товариств);
- інші внески; подібні внески без прийняття рішень про зміну розміру статутного капіталу.

Інший вкладений капітал повинен бути відзначений на підрахунках 422 «Інший вкладений капітал» відповідно до «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій».

Додатковий капітал збільшує фінансові ресурси підприємств. Він формується через господарську діяльність, яка призводить до зростання вартості майна, що відображається в активі балансу підприємства. Грошові та матеріальні внески засновників і інших джерел, які не заборонені законодавством України, можуть служити джерелом формування майна підприємства згідно зі статтею 66 Господарського кодексу України [19].

Порядок формування майна, розподілу прибутку і збитків підприємства повинен бути визначений установчими документами компанії, як це вимагає стаття 57 Господарського кодексу України [19]. Якщо додаткові внески не вказані у статуті як джерело формування майна, існує ризик визнання цього методу поповнення ресурсів підприємства неправомірним, що не відповідає вимогам закону. Отже, такі операції можуть бути віднесені до інших видів доходів, навіть якщо вони пов'язані з засновниками.

Крім того, власники можуть розподілити не лише чистий прибуток, але й утворений додатковий капітал. Процедура та умови розподілу додаткового капіталу не регламентовані цивільним, податковим і бухгалтерським законодавством, за винятком вимог щодо визначення цієї процедури у статуті підприємства.

Господарський кодекс України передбачає, що установчі документи можуть встановлювати порядок визначення розмірів часток (внесків) учасників, залежно від зміни вартості внесеного майна та додаткових внесків. Це означає, що можливі додаткові права, пов'язані з внесками засновників. Це важливо, оскільки права учасника щодо господарського використання його майна є основою для управління підприємством відповідно до установчих документів (згідно зі статтею 65 Господарського кодексу України).

Якщо порядок реалізації прав не визначено, отримані власником вигоди від додаткових вкладень стають неясними та сумнівними, особливо в умовах пайової власності підприємства.

Пунктами 6, 9 і 14 НП(С)БО 15 наведений перелік надходжень, які не

вважаються доходами. Згідно з пунктом 6 НПСБО 15, серед них є надходження від інших осіб, які не вважаються доходами, такі як надходження, які належать іншим особам та надходження від первинного розміщення цінних паперів [45].

Щоб уникнути будь-якого визнання внесків засновників доходами, такі надходження повинні належати самим засновникам. Внески засновників не включаються до переліку надходжень і не вважаються доходами.

Оцінку прибутковості внесків засновників (що може вплинути на базу оподаткування) можна зробити, використовуючи термінологію, зазначену в НП(С)БО 1: «доходи - збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків засновників)», «сукупний дохід - зміни у власному капіталі протягом звітного періоду в результаті господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками)», «інший сукупний дохід - доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства», «прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати».

Отже, грошові кошти не оподатковуються податком на прибуток, так як не виникає доходів та витрат; при внесенні основних засобів та нематеріальних активів до статутного капіталу також не оподатковується податком на прибуток, проте виникає зобов'язання з ПДВ, оскільки передача майна до статутного капіталу прирівнюється до його продажу як товару.

Додаткові внески без зміни статутного капіталу можуть розглядатися як безповоротна фінансова допомога, надана платникові податків згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладення таких угод. Така сума включається до доходу платника єдиного податку.

Товариство, яке є платником єдиного податку третьої групи (спрощена система оподаткування), планує збільшити додатковий капітал за рахунок внесків своїх учасників/засновників через грошові кошти, не змінюючи розмір статутного капіталу і без внесення змін до Єдиного державного

реєстру юридичних осіб.

У відповідь на запит податкові органи зазначили, що норми Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не передбачають можливості внесення додаткових вкладів учасниками без збільшення статутного капіталу. Податковий кодекс та Інструкція з бухгалтерського обліку також не містять положень, які дозволяють це без зміни статутного капіталу.

Згідно з Податковим кодексом, суми коштів, внесені засновниками чи учасниками до статутного капіталу, не включаються до доходу платника єдиного податку. Тому такі внески без обміну на корпоративні права можуть вважатися безповоротною фінансовою допомогою і включаються до складу доходу.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

3.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Фінансовий стан підприємства - це складне поняття, яке формується через взаємодію всіх аспектів фінансових відносин на підприємстві. Він визначається різноманітними факторами виробництва і господарювання та представлений рядом показників, які відображають наявність, розподіл і використання фінансових ресурсів.

Ці показники розраховуються на основі інформації з щорічної фінансової звітності, зокрема балансу (додатки М.1, Н.1, П.1). Майновий стан підприємства відображається через склад, розподіл, структуру та зміни активів (власності) та пасивів (власного капіталу і зобов'язань).

Для оцінки майнового стану досліджуваного підприємства скористаємося даними табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка та структура майна підприємства за 2021 - 2023 рр.

Види активів (майна)	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Майно - всього	185917	100,0	225633	100,0	228930	100,0	+43013	х	+23,1
1. Необоротні активи	53500	28,8	57883	25,7	67264	29,4	+13764	+0,6	+25,7
1.1. Основні засоби	31549	59,0	35153	60,7	57273	85,1	+25724	+26,2	+81,5
2. Оборотні активи	132291	71,2	167685	74,3	161601	70,6	+29310	-0,6	+22,2
2.1. Запаси	29520	22,3	48775	29,1	86969	53,8	+57449	+31,5	в 3 р.б.
2.1.1. Виробничі запаси	3219	10,9	6368	13,1	8098	9,3	+4879	-1,6	в 2,6 р.б.

Продовж. табл. 3.1

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.1.2. Незавершене виробництво	10813	36,6	15555	31,9	20500	23,6	+9687	-13,1	+89,6
2.1.3. Готова продукція та товари	15488	52,5	26852	55,1	58371	67,1	+42883	+14,7	в 3,8 р.б.
2.2. Поточні біологічні активи	15796	11,9	13670	8,2	3639	2,3	-12157	-9,7	-77,0
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	76016	57,5	73374	43,8	39063	24,2	-36953	-33,3	-48,6
2.4. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	10892	8,2	30128	18,0	31518	19,5	+20626	1+1,3	в 2,9 р.б.
2.6. Інші оборотні активи	67	0,1	1738	1,0	412	0,3	+345	0,2	в 6,1 р.б.
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	126	0,1	65	0,0	65	0,0	-61	-0,1	-48,4

Аналіз майнового стану підприємства виявив як позитивні, так і негативні тенденції у динаміці активів підприємства. Згідно з даними балансу, у 2023 р. порівняно з 2021 р. вартість майна збільшилася на 43013 тис. грн (на 23,1 %), що свідчить про зростання майнового потенціалу підприємства. Зокрема, необоротні активи зросли на 13 764 тис. грн (на 25,7 %), основну частину з яких становлять основні засоби, вартість яких збільшилася на 25 724 тис. грн, або на 81,5 %.

Збільшення оборотних активів на 29310 тис. грн (на 22,2 %) спричинене зростанням вартості запасів на 57449 тис. грн (в 3 рази); зменшенням вартості поточних біологічних активів – на 12157 тис. грн (на 77,0 %), поточної дебіторської заборгованості на 36953 тис. грн (на 48,6 %); зростанням суми грошових коштів та їх еквівалентів – на 20626 тис. грн (в 2,9 рази) та інших оборотних активів – на 345 тис. грн (в 6,1 рази).

На скорочення вартості запасів вплинуло: зростання вартості виробничих запасів – на 4879 тис. грн (в 2,6 рази), зростання незавершеного виробництва – на 9687 тис. грн (на 89,6 %), залишків готової продукції і

товарів – на 42883 тис. грн (в 3,8 рази).

Крім того, спостерігається скорочення груп вибуття на 61 тис. грн або на 48,4 %. В структурі майна підприємства в період з 2021 р. по 2023 р. переважають оборотні активи – 71,2, 74,3 та 70,6 % у 2021, 2022 та 2023 рр.

Графічно динаміку майна підприємства за 2021 - 2023 рр. представлено на рис. 3.1.

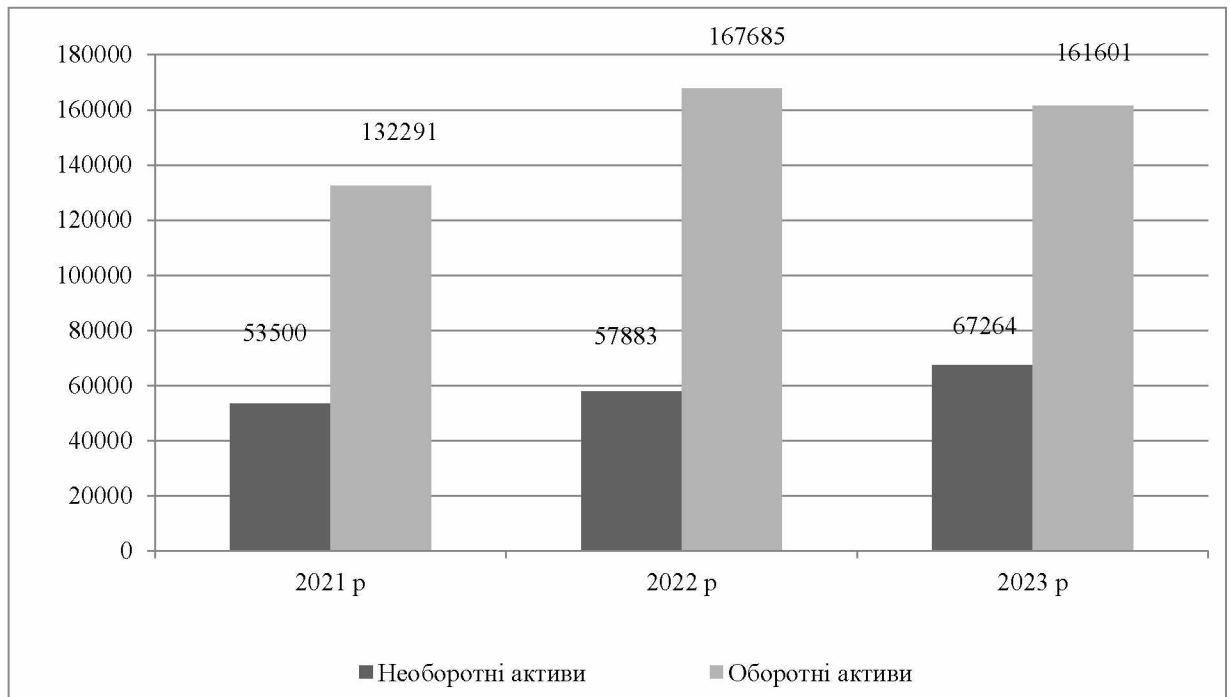

Рис. 3.1. Динаміка та структура активів підприємства за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Аналіз джерел формування капіталу підприємств, зокрема підприємства, здійснюється за допомогою скороченого аналітичного балансу, який створюється шляхом об'єднання однорідних за складом та економічним змістом статей вихідного балансу в окремі групи. Розглянемо аналіз джерел формування капіталу підприємства за 2021 - 2023 рр. у табл. 3.2.

На основі даних табл. 3.2 можна зробити кілька висновків. Капітал підприємства зріс у 2023 р. порівняно з 2021 р. на 43013 тис. грн (на 23,1 %), що є позитивним показником.

**Динаміка та структура джерел формування капіталу підприємства
за 2021 – 2023 рр.**

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	частк и, в.п.	у %
Капітал - всього	185917	100,0	225633	100,0	228930	100,0	+43013	х	+23,1
1. Власний капітал	181563	97,7	185656	82,3	182371	79,7	+808	-18,0	+0,4
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	7300	4,0	7300	3,9	7300	4,0	-	-	-
1.2. Нерозподілений прибуток	148812	82,0	153038	82,4	150817	82,7	+2005	+0,7	+1,3
2. Зобов'язання і забезпечення	4354	2,3	39977	17,7	46559	20,3	+42205	+18,0	в 10,7 р.б.
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	4354	100,0	39977	100,0	46559	100,0	+42205	-	в 10,7 р.б.
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	1252	28,8	33036	82,6	43008	92,4	+41756	+63,6	в 34,4 р.б.

Проте, незважаючи на номінальне збільшення (на 808 тис. грн), частка власного капіталу в загальній структурі джерел капіталу знизилася з 97,7 % до 79,7 %. Це є негативним сигналом, оскільки вказує на зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

За 2021 - 2023 рр. відбулося збільшення нерозподіленого прибутку на 2005 тис. грн (на 1,3 %). Зростання зобов'язань та забезпечень підприємства за 2021 - 2023 рр. склало 42205 тис. грн (в 10,7 рази). Довгострокові зобов'язання та забезпечення були відсутні.

Частка поточної кредиторської заборгованості підприємства зросла на 63,6 %. В загальному ж цей показник за досліджуваний період також зріс на 41756 тис. грн (в 34,4 рази) і є свідченням погіршення розрахунків з кредиторами.

Графічно динаміку капіталу досліджуваного підприємства представлено на рис. 3.2.

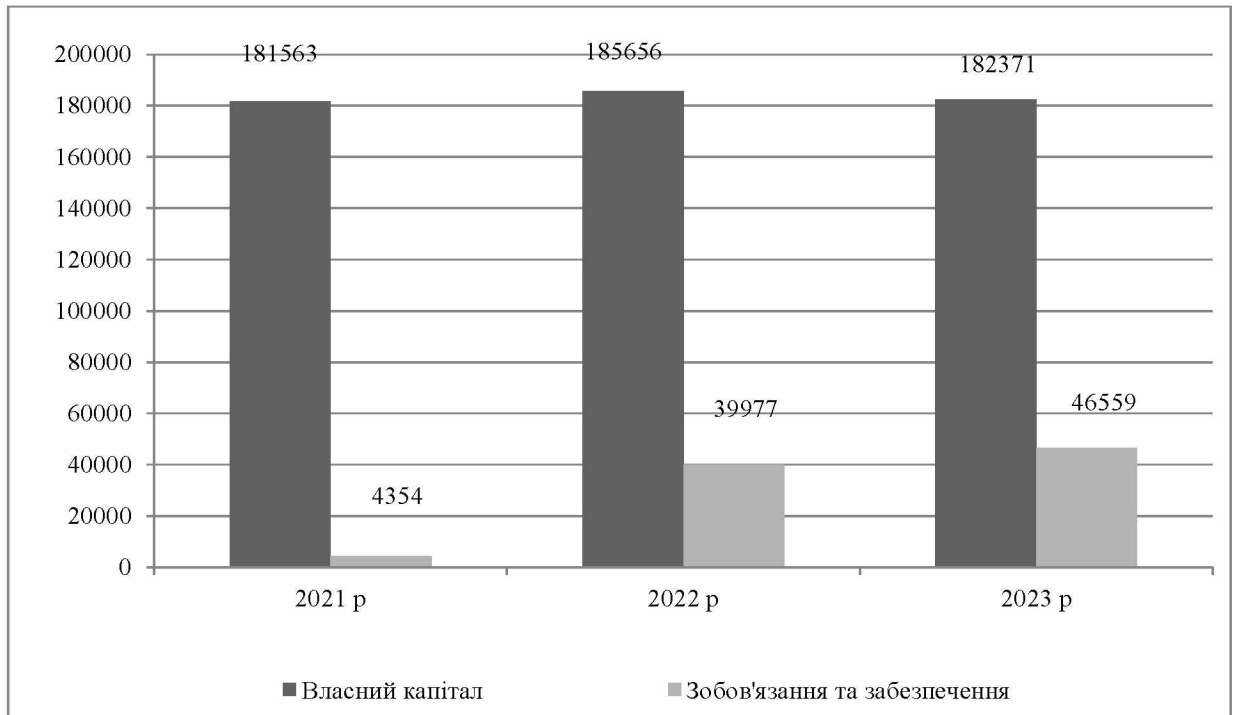

Рис. 3.2. Динаміка капіталу досліджуваного підприємства
за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Здійснимо оцінку показників оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Показники оцінювання ліквідності та платоспроможності
досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 рр.**

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+; -) 2023 р. до 2021 р.
		2021	2022	2023 р.	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	2,502	0,754	0,677	-1,825
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	19,976	2,633	1,525	-18,451
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\geq 1,0$	30,384	4,195	3,471	-26,913
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 1,0$	2,502	0,754	0,677	-1,825

Станом на кінець 2021 - 2023 рр. фактичні значення коефіцієнта абсолютної ліквідності відповідали нормативному значенню. Так, в 2021 р. рівень покриття поточних зобов'язань і забезпечень високоліквідними

оборотними активами становив лише 250,0 %, а в 2022 р. – 75,4 %, у 2023 р. – 67,7 в.п.

Розрахункові значення коефіцієнтів швидкої та загальної ліквідності скоротилися відповідно на 18,451 та 26,913. Відповідність нормативному значенню, хоч і з негативною динамікою, свідчить про достатній рівень розрахункової та майнової платоспроможності досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 рр.).

Коефіцієнт критичної платоспроможності досліджуваного підприємства був більше нормативного значення та також мав негативну динаміку за 2021 - 2023 рр.

Аналіз системи розрахунків відіграє важливу роль в оцінці ефективності розрахункової дисципліни (правовідносини з дебіторами та кредиторами) (табл. 3.4 та 3.5).

Таблиця 3.4

Склад, динаміка та структура дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 рр.

Види дебіторської заборгованості	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частка в.п.	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	373	0,5	4155	5,7	482	1,2	+109	+0,7	+29,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками:									
За виданими авансами	7226	9,5	5787	7,9	5982	15,3	-1244	+5,8	-17,2
З бюджетом	209	0,3	180	0,2	5359	13,7	+5150	+13,4	в 25,6 р.б.
Із внутрішніх розрахунків	63100	83,0	59568	81,2	21656	55,4	-41444	-27,6	-65,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	5108	6,7	3684	5,0	5584	14,3	+476	+7,6	+9,3
Всього	76016	100,0	73374	100,0	39063	100,0	-36953	x	-48,6

Загальна сума зміни дебіторської заборгованості показала її скорочення на 36953 тис. грн (на 48,6 %). На цю зміну вплинуло зростання обсягів

заборгованості з покупцями – на 109 тис. грн (на 29,2 %), розрахунків з бюджетом – на 5150 тис. грн (в 25,6 раз), іншої поточної заборгованості – на 476 тис. грн (на 9,3 %) та скорочення обсягів заборгованості за виданими авансами – на 12449 тис. грн (на 17,2 %), із внутрішніх розрахунків – на 41444 тис. грн (на 65,7%). В структурі заборгованості підприємства найбільшу питому вагу займає заборгованість із внутрішніх розрахунків (83,81,2 та 55,4 в.п. відповідно).

Для більш об'єктивної оцінки стану розрахунків досліджуваного підприємства проводимо оцінку стану розрахунків з кредиторами (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Склад, динаміка та структура кредиторської заборгованості підприємства за 2021 - 2023 рр.

Види кредиторської заборгованості	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частка в.п.	у %
1. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:	1252	28,8	33036	82,6	43008	92,4	+41756	+63,6	в 34,4 р.б.
товари, роботи, послуги	213	4,9	2070	5,2	574	1,2	+361	-3,7	в 2,7 р.б.
розрахунками з бюджетом	193	4,4	255	0,6	369	0,8	+176	-3,6	+91,2
розрахунками зі страхування	123	2,8	106	0,3	35	0,1	-88	-2,7	-71,5
розрахунками з оплати праці	589	13,5	422	1,1	168	0,4	-421	-13,2	-71,5
із внутрішніх розрахунків	134	3,1	30183	75,5	41862	89,9	+41728	+86,8	в 312,4 р.б.
2. Інші поточні зобов'язання	1892	43,5	5177	12,9	2431	5,2	+539	-38,2	+28,5
3. Поточні забезпеченні	1210	27,8	1764	4,4	1120	2,4	-90	-25,4	-7,4
Всього:	4354	100,0	39977	100,0	46559	100,0	+42205	x	в 10,7 р.б.

Загальна величина кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства скоротилася на 42205 тис. грн (в 10,7 рази). Довгострокові зобов'язання відсутні. Спостерігається зростання поточних зобов'язань (на 41756 тис. грн або в 34,4 рази), зокрема: перед постачальниками зросла на

361 тис. грн (в 2,7 рази), за розрахунками з бюджетом – на 176 тис. грн (на 91,2), із внутрішніх розрахунків – на 41728 тис. грн (в 312,4 рази) та скорочення заборгованості зі страхування – на 88 тис. грн (на 71,5 %), за розрахунками з оплати праці – на 412 тис. грн (на 71,5 %). Інші поточні зобов'язання зросли на 539 тис. грн (на 28,5 %), а поточні забезпечення скоротилися на 90 тис. грн (7,4 %).

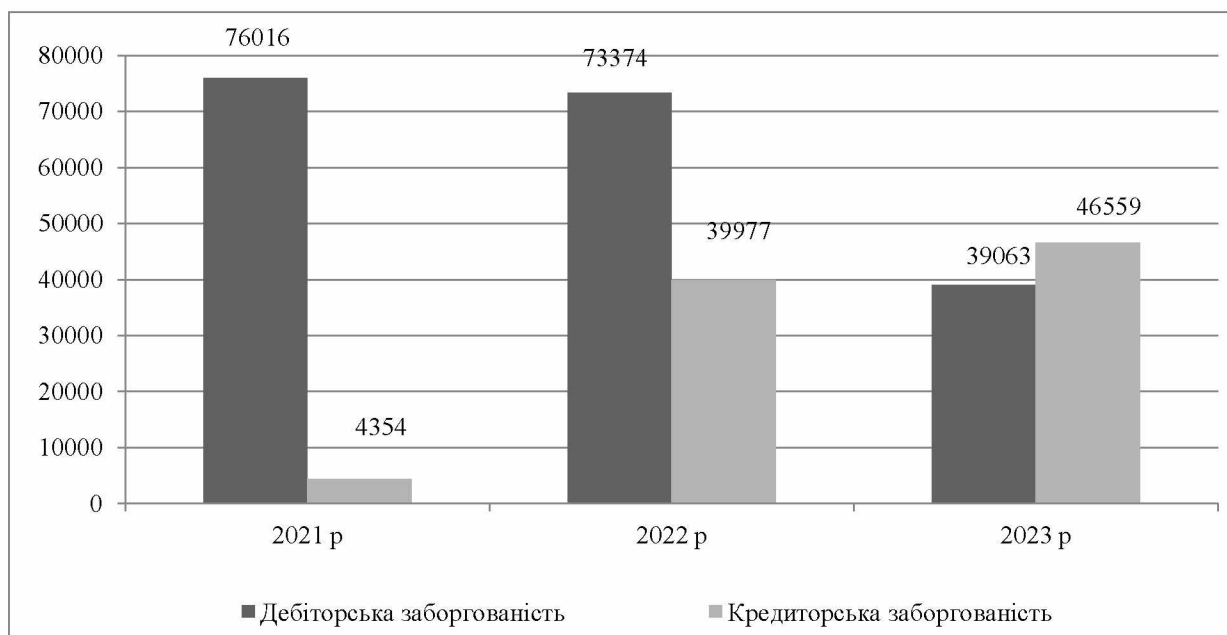

Рис. 3.3. Динаміка розрахунків досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Оцінка розрахунків досліджуваного підприємства свідчить про суттєве перевищення дебіторського та кредиторської заборгованості у 2021, 2022 рр. Така тенденція свідчить про неефективну систему розрахунків з дебіторами, що потребує удосконалення (наприклад, запровадження та дисконтів для покупців).

Оцінку витрат за елементами та витрат діяльності досліджуваного підприємства здійснено в табл. 3.6 та 3.7 за даними форми 2 (додатки М.2, М.2, П.2).

Загальне збільшення витрат досліджуваного підприємства у 2023 р. становить 38584 тис. грн., або на 44,0 % порівняно з 2021 р. Основними

факторами зростання є матеріальні та інші операційні витрати, що зросли на 78,5 та 34,3 %, або на 24565 та 10337 тис. грн відповідно.

Таблиця 3.6

Склад, динаміка та структура витрат за економічними елементами підприємства за 2021 - 2023 рр.

Види витрат	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	частка в.п.	у %
Матеріальні затрати	31295	35,7	37909	37,7	55860	44,2	+24565	+8,6	+78,5
Витрати на оплату праці	16871	19,2	13232	13,2	17181	13,6	+310	-5,6	+1,8
Відрахування на соціальні заходи	3695	4,2	2930	2,9	3735	3,0	+40	-1,3	+1,1
Амортизація	5727	6,5	7636	7,6	9059	7,2	+3332	+0,6	+58,2
Інші операційні витрати	30163	34,4	38914	38,7	40500	32,1	+10337	-2,3	+34,3
Разом	87751	100,0	100621	100,0	126335	100,0	+38584	x	+44,0

Крім того, спостерігається зменшення частки витрат на оплату праці на 5,6 % і послідовне несуттєве зменшення відрахувань на соціальні заходи на 1,3 %. Проте, їх вартісні показники зросли на 310 та 40 тис. грн відповідно (на 1,8 % і 1,1 %). Враховуючи також зростання амортизації на 58,2 %, можна припустити, що спостерігається тенденція на подальшу автоматизацію. Це припущення також може підтверджувати зростання матеріальних витрат при відсутності суттєвих збільшень витрат на оплату праці.

З 2021 р по 2023 р витрати діяльності (табл. 3.7) досліджуваного підприємства скоротилися на 29,5 % або на 53183 тис. грн (з 180291 до 127108 тис. грн). Необхідно зазначити, що таке скорочення є досить суттєвим для підприємства.

Основними статтями витрат, що вплинули на данні змін є скорочення собівартості продукції на 57238 тис. грн (на 36,9 %), адміністративних витрат – на 1385 тис. грн (19,9 %) та інших витрат – на 1428 тис. грн (або на

82,9 %) та зростання обсягів витрат на збут та інших операційних витрат на 4511 тис. грн (в 3,4 рази) та 2357 тис. грн (на 162,2 %) відповідно.

Таблиця 3.7

**Склад, динаміка та структура витрат діяльності підприємства
за 2021 - 2023 рр.**

Види витрат	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	155154	86,1	76812	64,7	97916	77,0	-57238	-9,0	-36,9
Адміністративні витрати	6956	3,9	7985	6,7	5571	4,4	-1385	+0,5	-19,9
Витрати на збут	1919	1,1	3404	2,9	6430	5,1	+4511	+4,0	в 3,4 р.б.
Інші операційні витрати	14539	8,1	29809	25,1	16896	13,3	+2357	+5,2	+16,2
Інші витрати	1723	1,0	661	0,6	295	0,2	-1428	-0,7	-82,9
Усього витрат	180291	100,0	118671	100,0	127108	100,0	-53183	х	-29,5

В структурі витрат діяльності досліджуваного підприємства 86,1, 64,7 та 77,0 в.п. припадає на собівартість реалізованої продукції.

Наступним етапом в аналізі діяльності досліджуваного підприємства є оцінка рівня його доходів (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Склад, динаміка та структура доходів підприємства за 2021 - 2023 рр.

Види доходів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	час- тки, в.п.	у %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	229744	83,1	94584	77,0	106350	85,2	-123394	+2,1	-53,7
Дохід від іншої операційної діяльності	46378	16,8	28180	23,0	17258	13,8	-29120	-2,9	-62,8
Дохід від фінансової діяльності	181	0,1	-	-	1215	1,0	+1034	+0,9	в 6,7 р.б.
Інші доходи	325	0,1	-	-	47	0,0	-278	-0,1	-85,5
Усього доходів	276628	100,0	122764	100,0	124870	100,0	-151758	х	-54,9

Загальна сума доходів досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр. зросла на 151758 тис. грн або на 54,9 %. Така зміна спричинена:

- скороченням надходжень доходів від реалізації на 123394 тис. грн (на 53,7 %), доходів від іншої операційної діяльності – на 29120 тис. грн (на 62,8 %), інших доходів – на 278 тис. грн (на 85,5 %);

- зростання рівня доходів від фінансової діяльності – на 1034 тис. грн (в 6,7 рази).

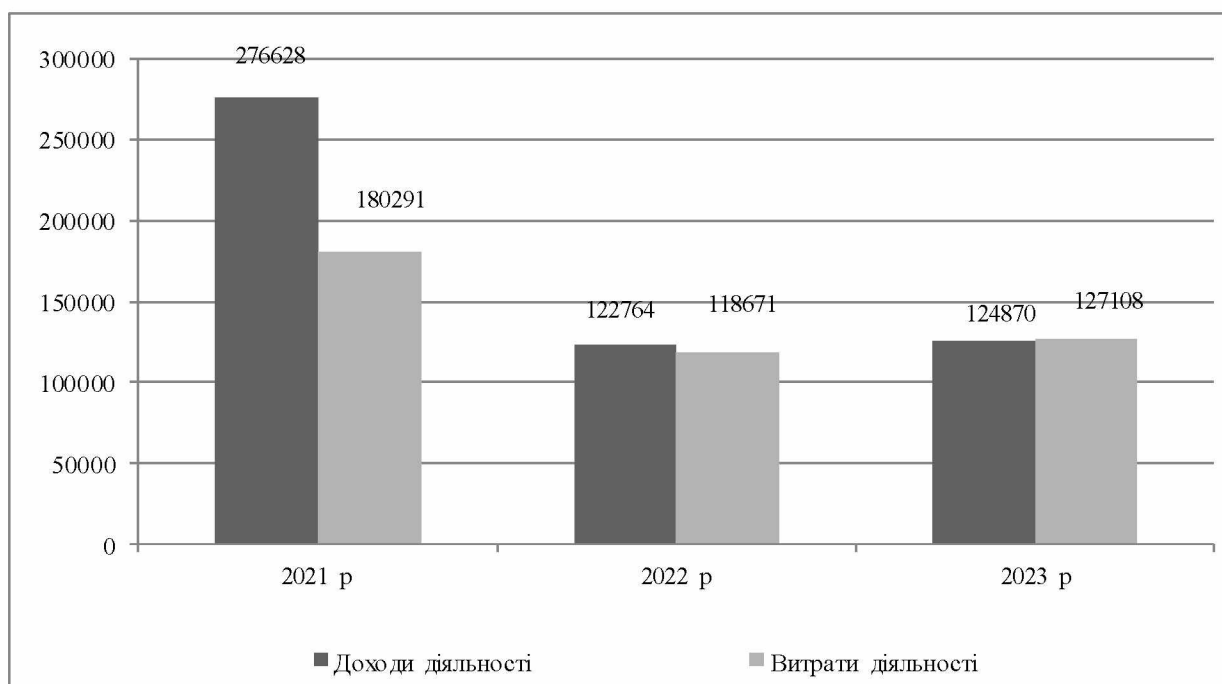

Рис. 3.4. Динаміка доходів та витрат діяльності підприємства за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Наступним етапом проведемо оцінку власного капіталу досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 рр. у табл. 3.9.

Оцінка власного капіталу досліджуваного підприємства засвідчила, що його величина зросла на 808 тис. грн (на 0,4 %). Ця зміна спричинена зростання обсягів суми нерозподіленого прибутку – на 2005 тис. грн (на 1,3 %) та скорочення величини додаткового капіталу – на 1197 тис. грн (на 4,8 %). Графічно зміну в динаміці власного капіталу досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр. представлено на рис. 3.5.

**Склад, динаміка та структура власного капіталу підприємства
за 2021 - 2023 рр.**

Види власного капіталу	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+,-) 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	частки, в.п.	у %
Зареєстрований капітал	7300	4,0	7300	3,9	7300	4,0	-	-	-
Додатковий капітал	25109	13,8	24976	13,5	23912	13,1	-1197	-0,7	-4,8
Резервний капітал	342	0,2	342	0,2	342	0,2	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	148812	82,0	153038	82,4	150817	82,7	+2005	+0,7	+1,3
Всього	181563	100,0	185656	100,0	182371	100,0	+808	x	+0,4

Зареєстрований та резервний капітал досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр. не змінилися і були на рівні 7300 тис. грн та 342 тис. грн відповідно.

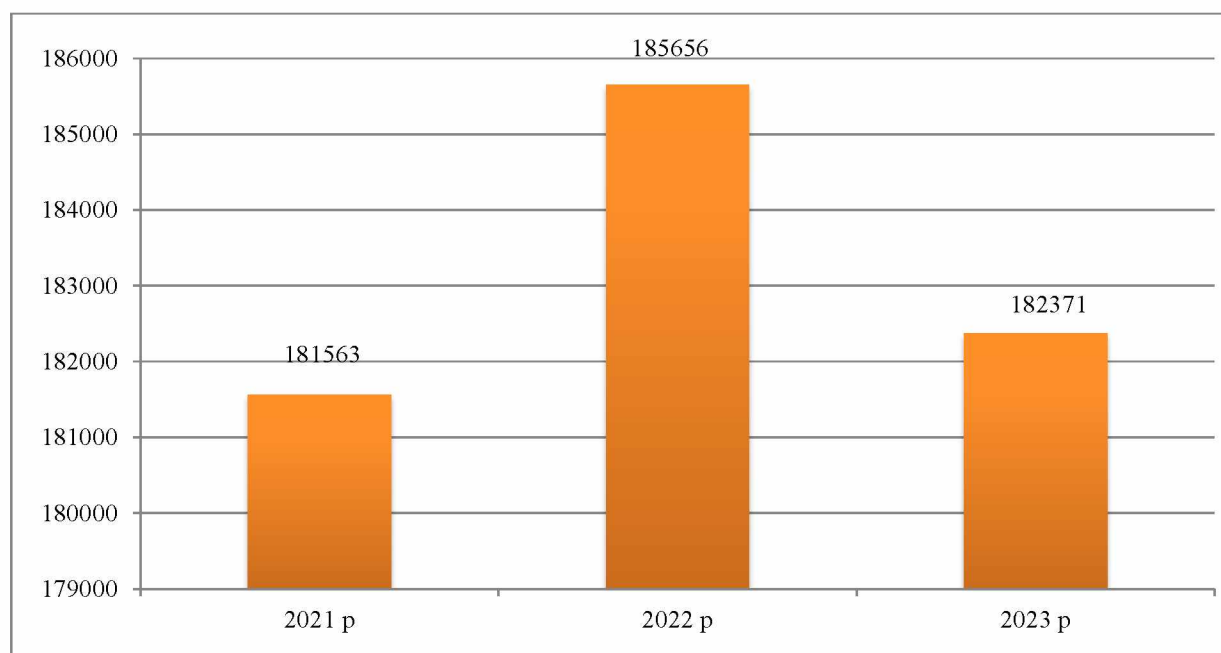

Рис. 3.5. Динаміка власного капіталу підприємства
за 2021 - 2023 рр., тис. грн

В структурі власного капіталу досліджуваного підприємства лєвова часка належить нерозподіленому прибутку – 82,0, 82,4 та 82,7 в.п. відповідно в 2021, 2022 та 2023 рр.

3.2. Оцінювання фінансової стійкості підприємства

Аналіз фінансової стійкості господарюючого суб'єкта ґрунтується перш за все на системі відносних показників – фінансово-економічних коефіцієнтах. Вони розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу підприємства.

Для оцінки ефективності використання капіталу господарюючого суб'єкта має біти розглянута в динаміці система коефіцієнтів фінансової стійкості, які дають змогу визначити рівень фінансового ризику, який має зв'язок зі зміною в структурі джерел формування капіталу, а як наслідок і ступінь фінансової стабільності підприємства в процесі його функціонування та можливого розвитку.

Оцінка фінансової стійкості (стабільності) здійснюється на основі ряду коефіцієнтів. Вони оцінюються відповідно до їх нормативного значення та в динаміці [69].

Проведемо в додатку Р аналіз і оцінку рівня та динаміки відносних показників (коефіцієнтів), що характеризують фінансову стійкість підприємства.

Аналіз показників, розрахованих у додатку Р, дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо діяльності підприємства. Зниження коефіцієнта автономії з 0,977 у 2021 р. до 0,797 у 2023 р. вказує на зменшення частки власного капіталу у фінансуванні, що є негативною тенденцією, оскільки підприємство стає більше залежним від позикових коштів. Це підтверджується і збільшенням коефіцієнта концентрації позикового капіталу з 0,023 до 0,203, а також зростанням коефіцієнта фінансового ризику з 0,024

до 0,255. Крім того, суттєве зниження коефіцієнта фінансової стабільності (з 41,7 до 3,917) свідчить про послаблення довгострокової платоспроможності підприємства, що може загрожувати його стійкості в майбутньому.

Показники оборотних активів також демонструють негативні тенденції. Наприклад, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами зменшився з 0,968 до 0,712, а забезпеченість запасів власними коштами значно скоротилася з 2,826 до 1,270. Це свідчить про збільшення залежності від зовнішнього фінансування для підтримки оборотних активів, що негативно впливає на фінансову стабільність. Водночас деякі показники, як-от коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, мають позитивну динаміку, збільшившись з 0,085 до 0,274. Це свідчить про поліпшення здатності підприємства маневрувати власними ресурсами для покриття короткострокових потреб.

Щодо основного капіталу, показники демонструють переважно позитивні тенденції. Зростання коефіцієнта майна виробничого призначення з 0,330 до 0,391 та коефіцієнта реальної вартості основних засобів у майні з 0,170 до 0,250 свідчить про збільшення частки основних засобів, що сприятиме розвитку виробничої бази. Одночасно спостерігається зниження коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,504 до 0,453, що є позитивним сигналом щодо оновлення активів підприємства.

Отже, основними викликами для підприємства є зниження фінансової стабільності та зростання залежності від позикових коштів. Водночас позитивна динаміка у частині основного капіталу та маневреності власних оборотних коштів свідчить про певний потенціал для подальшого розвитку. Підприємству рекомендується посилити заходи щодо збільшення частки власного капіталу у фінансуванні та забезпечення оборотних активів власними коштами для зниження фінансових ризиків. Результати аналізу динаміки відносних показників оцінювання фінансової стійкості досліджуваного підприємства представлено на рис. 3.5.

Отже, після проведених розрахунків можна стверджувати, що

досліджуване підприємство за більшістю відносних показників має стійкий фінансовий стан та низький рівень залежності від кредиторів, але понизило свою позицію (негативна динаміка багатьох показників).

Методика оцінювання фінансової стійкості підприємств із використанням системи відносних показників має і ряд недоліків. Вони мають різну спрямованість та направленість, відмінність у рівнях оптимальних значень часто унеможливають чітке їх визначення на основі типу фінансової стійкості підприємства.

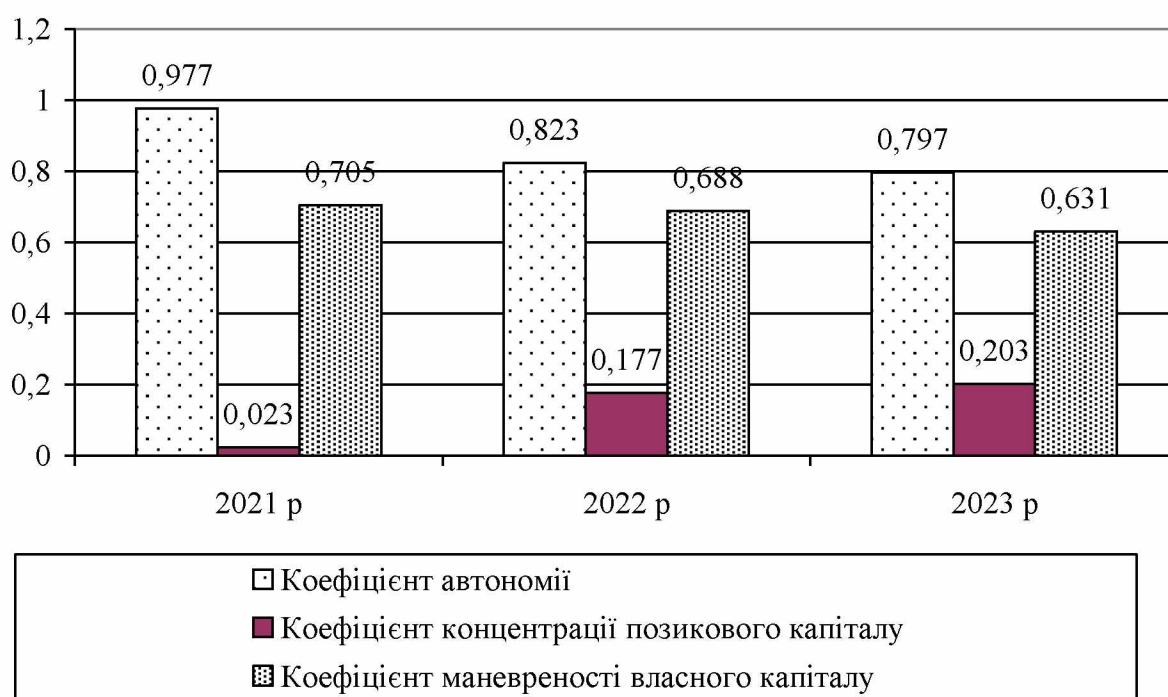

Рис. 3.5. Динаміка відносних показників оцінювання фінансової стійкості підприємства за 2021 - 2023 рр. (станом на кінець року)

Використовуючи інформацію форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», визначимо та проаналізуємо тип фінансової стійкості досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 рр. (додаток С).

Аналіз фінансової стійкості досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 рр. показує певні зміни у фінансових показниках, які варто розглянути детальніше.

За період з 2021 по 2023 рр. власні оборотні кошти підприємства

зменшилися на 12956 тис. грн, з 128063 тис. грн у 2021 р. до 115107 тис. грн у 2023 р. Це зниження може свідчити про зменшення обсягів фінансування оборотних активів, що може бути результатом оптимізації чи змін у структурі активів.

Варто зазначити, що у досліджуваному періоді на підприємстві не було використовувано довгострокових чи короткострокових кредитів. Це вказує на те, що досліджуване підприємство покладається виключно на власні джерела фінансування, що свідчить про відсутність залежності від зовнішніх кредитних ресурсів.

Запаси і поточні біологічні активи зменшились на 7,278 тис. грн за три роки, з 19015 тис. грн у 2021 р. до 11737 тис. грн у 2023 р. Це може свідчити про скорочення обсягів запасів, що, ймовірно, є результатом оптимізації їхніх обсягів або змін у стратегії підприємства.

Незважаючи на зниження власних оборотних коштів, надлишок коштів для формування запасів залишався позитивним, хоча і зменшився на 5678 тис. грн. У 2023 р. він становив 103370 тис. грн, що є високим показником і вказує на те, що підприємство має достатньо власних коштів для формування своїх запасів.

Тип фінансової стійкості досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр. може бути визначений як абсолютний, що свідчить про високий рівень фінансування запасів за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування зріс з 6,735 у 2021 р. до 9,807 у 2023 р. (що на 3,072 пункти більше), підтверджуючи позитивну динаміку у використанні власних коштів для забезпечення запасів. Це також підтверджується надлишком відповідних джерел формування на 1 грн запасів, який зріс з 5,73 грн у 2021 р. до 8,81 грн у 2023 р., що також свідчить про поліпшення фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, досліджуване підприємство демонструє стабільно високий рівень фінансової стійкості. Підприємство успішно фінансує свої

запаси за рахунок власних коштів, має достатньо ресурсів для формування запасів та покращує ефективність використання своїх фінансових ресурсів, що є позитивним знаком для його подальшої фінансової стабільності та розвитку.

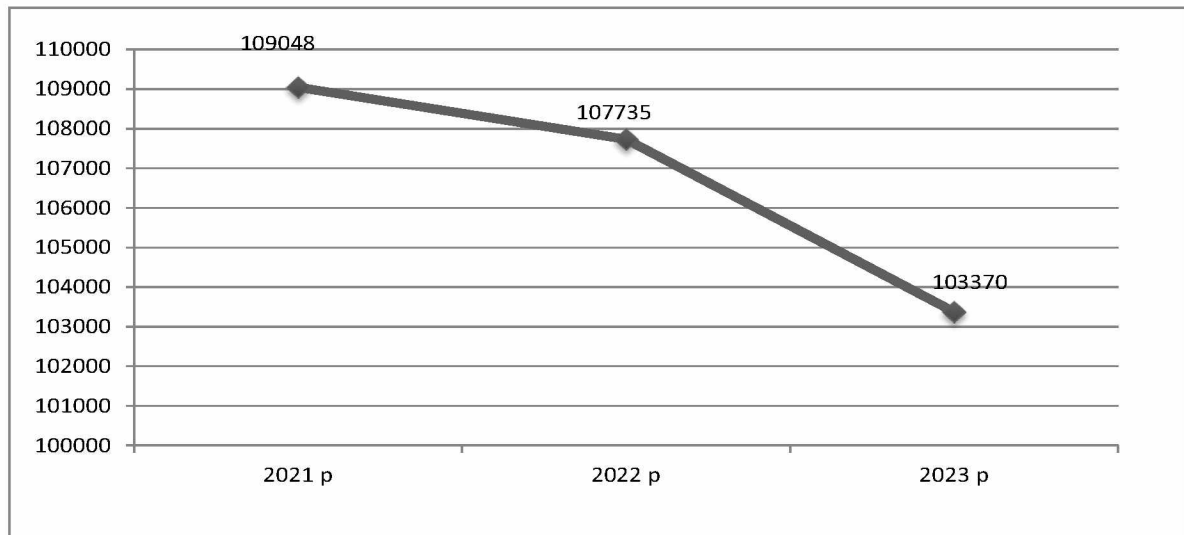

Рис. 3.6. Надлишок власних оборотних коштів для формування запасів підприємства за 2021 - 2023 рр., тис. грн

Крім того, варто своєчасно реагувати на зміни у результатах діяльності господарюючого суб'єкта. Це необхідно, в першу чергу, для попередження і недопущення порушень фінансової рівноваги за рахунок моніторингу і діагностики фінансової стійкості господарюючого суб'єкта протягом тривалого періоду діяльності, а не лише після складання звітності.

Аналіз структури власного та позикового капіталу є необхідним для оцінки балансу джерел фінансування підприємства та його фінансової стабільності на ринку.

Якщо компанія здатна генерувати вищу прибутковість на інвестований капітал, ніж витрати на обслуговування позикових коштів, вона може покращити контроль над грошовими потоками, розширити діяльність і збільшити прибутковість власного капіталу.

Однак важливо враховувати, що зростання частки позикового капіталу

в загальній структурі може підвищити ризик зниження фінансової стабільності та здатності виконувати зобов'язання. Крім того, виплата відсотків за кредити може призвести до зниження прибутковості активів.

3.3. Розрахунок порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості

Поріг рентабельності - це вартісний показник, який визначає суму операційного доходу, достатню для покриття всіх операційних витрат, тобто рівень беззбитковості операційної діяльності підприємства.

Поріг рентабельності – це економічний показник, який відображає суму операційного доходу, достатню для повного покриття операційних витрат, тобто забезпечення беззбиткової діяльності підприємства. Чим нижчий цей показник, тим стабільнішим є фінансовий стан підприємства.

Однак за умов значного зростання операційного доходу зазвичай одночасно збільшуються і операційні витрати, що призводить до підвищення порогу рентабельності. Тому важливо досягти такого співвідношення, щоб темпи приросту операційного доходу перевищували темпи зростання порогу рентабельності.

Це сприятиме зменшенню питомої ваги порогу рентабельності у складі операційного доходу. У результаті більша частка доходу буде спрямована не на покриття витрат, а на отримання прибутку від операційної діяльності.

У табл. 3.10 представлено необхідні дані для розрахунку порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості досліджуваного підприємства за 2021 - 2023 р.

Аналіз табл. 3.10 показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості підприємства за 2021 2023 рр. свідчить про значне погіршення фінансових результатів компанії.

У 2023 р. операційний дохід досліджуваного підприємства зменшився до 123608 тис. грн, що є на 55,2 % менше порівняно з 2021 р., коли цей показник становив 276122 тис. грн. Операційні витрати також знизились, але меншою мірою – на 29 %, до 126813 тис. грн у 2023 р. порівняно з 178568 тис. грн у 2021 р.

Таблиця 3.10

Показники порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості підприємства за 2021 - 2023 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-) 2023 р. до 2021 р.	
				абсолютне	відносне, %
Операційний дохід, тис. грн	276122	122764	123608	-152514	-55,2
Операційні витрати, тис. грн	178568	118010	126813	-51755	-29,0
у тому числі:					
а) змінні витрати	106235	71086	76401	-29834	-28,1
б) постійні витрати	72333	46924	50412	-21921	-30,3
Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн	97554	4754	-3205	-100759	в 2 р.м.
Маржинальний дохід, тис. грн	169887	51678	47207	-122680	-72,2
Частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході	0,615	0,421	0,382	-0,233	-37,9
Поріг рентабельності, тис. грн	117565	111471	132000	+14436	12,3
Частка порогу рентабельності в операційному доході, %	42,6	90,8	106,8	+64,2	в 2,5 р.б.
Зона фінансової стійкості, тис. грн	158557	11293	-8392	-166950	в 2 р.м.
Запас фінансової стійкості, %	57,4	9,2	-6,8	-64,2	в 2,1 р.м.

Прибуток від операційної діяльності змінився з позитивного 97554 тис. грн у 2021 р. на збиток - 3205 тис. грн у 2023 р., що є величезним падінням - на 100759 тис. грн (зменшення більше ніж у два рази). Маржинальний дохід також зменшився, досягнувши в 2023 р. 47207 тис. грн, що є на 72,2 % менше від показника 2021 р. Частка маржинального доходу в операційному доході за цей період також знизилась з 61,5 % до 38,2 %, що на 37,9 % менше, ніж у 2021 р. Поріг рентабельності у 2023 р. збільшився на 12,3 % порівняно з 2021 р. і досягнув 132000 тис. грн. Однак, частка порогу рентабельності в операційному доході зросла суттєво – в 2,5 рази, що вказує на те, що

операційний дохід не покриває витрат на покриття порогу рентабельності.

Зона фінансової стійкості різко зменшилась і в 2023 р. стала від'ємною, що означає, що досліджуване підприємство вийшло за межі фінансової стійкості.

Порівняно з 2021 р., показник зменшився в 2 рази. Запас фінансової стійкості також став від'ємним (- 6,8 % у 2023 р.), що в 2,1 рази гірше порівняно з 2021 р., коли він становив 57,4%.

Отже, за останні три роки пережило суттєве фінансове погіршення, що потребує термінових заходів для стабілізації її фінансового стану. Однак для поточного управління фінансовою стійкістю цього недостатньо.

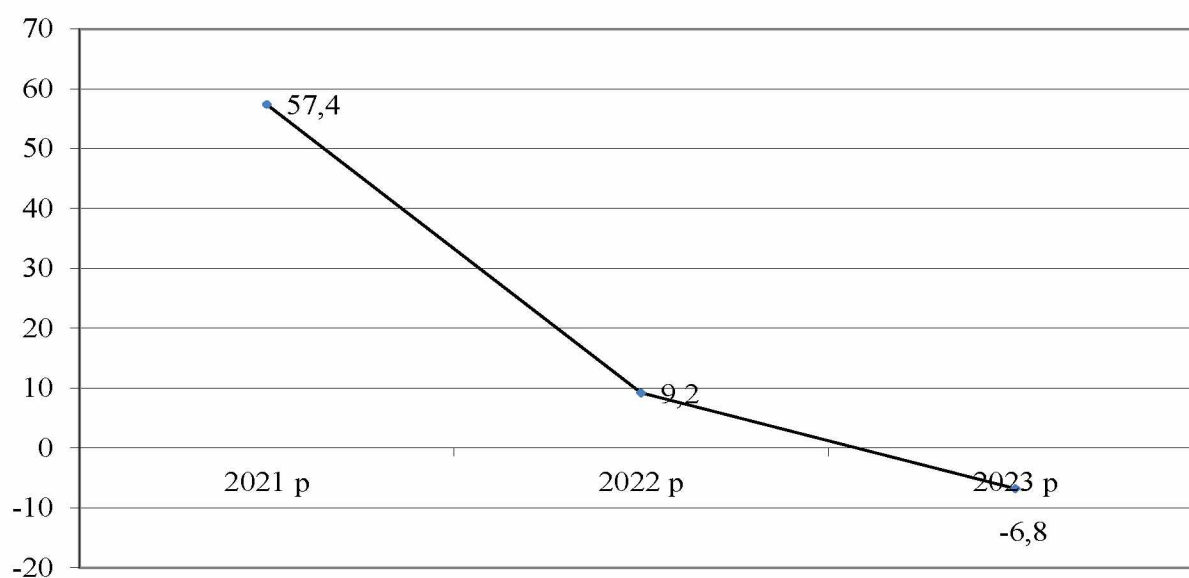

Рис. 3.7. Динаміка запасу фінансової стійкості підприємства за 2021 - 2023 рр., %

Важливо своєчасно реєструвати зміни в результатах фінансово-господарської діяльності підприємства для запобігання порушенням фінансової рівноваги. Це досягається шляхом постійного моніторингу та діагностики фінансової стійкості підприємства протягом усього періоду його діяльності, а не лише після складання квартальної або річної звітності.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного в кваліфікаційній роботі дослідження можна зробити наступні висновки:

При дослідженні сутності власного капіталу, учені вивчають дане поняття з різних аспектів. Одна група визначень зосереджується на фінансовому аспекті, розглядаючи його як частину грошових ресурсів та фінансових активів підприємства. Інша група акцентує увагу на натуральних аспектах, таких як запаси товарів та матеріальні цінності. Загалом власний капітал є ключовою економічною категорією, що широко використовується в системах корпоративного фінансового управління. Ця категорія існувала задовго до виникнення механізмів корпоративного фінансового управління, що свідчить про її важливість.

Важливо відзначити, що існує бухгалтерський підхід до визначення власного капіталу, який відображено у НП(С)БО 1. Цей підхід розглядає власний капітал як частку, яка залишається в активах підприємства після розрахунків по його зобов'язаннях. Це визначення показує порядок розрахунку власного капіталу, але не розглядає джерела його формування та використання. У зарубіжній практиці не існує терміну «власний капітал»; йому відповідає поняття «чисті активи» (net assets). Різні складові власного капіталу можна поділити на три групи, що показують суми, віддані власниками підприємства у вигляді нерозподіленого прибутку.

В бухгалтерії досліджуваного підприємства здійснюється розподіл облікової роботи за функціональними відділами і за конкретними виконавцями. При функціональній організації, структурні підрозділи бухгалтерії створюються за ділянками облікової роботи. Функціональний розподіл робіт дозволяє мати повне уявлення про хід облікових робіт, а до об'єктів, що обліковуються, створює умови для повного та рівномірного завантаження кожного облікового працівника.

На підприємстві діє Наказ про облікову політику. Згідно Наказу, на

підприємстві використовується автоматизована форма обліку.

Для відображення інформації про облік власного капіталу Планом рахунків передбачено рахунки 4 класу. Протягом досліджуваного періоду на досліджуваному підприємстві мали місце статутний, додатковий, резервний капітал та нерозподілений прибуток.

У фінансовій звітності інформація про власний капітал підприємства відображається у формі № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (1 розділ пасиву балансу) та формі № 4 «Звіт про власний капітал».

Оцінка власного капіталу підприємства засвідчила, що його величина зросла на 808 тис. грн (на 0,4 %). Ця зміна спричинена зростання обсягів суми нерозподіленого прибутку – на 2005 тис. грн (на 1,3 %) та скорочення величини додаткового капіталу – на 1197 тис. грн (на 4,8 %).

Зареєстрований та резервний капітал досліджуваного підприємства за 2021 – 2023 рр. не змінилися і були на рівні 7300 тис. грн та 342 тис. грн відповідно.

В структурі власного капіталу досліджуваного підприємства левова частка належить нерозподіленому прибутку – 82,0, 82,4 та 82,7 в.п. відповідно в 2021, 2022 та 2023 рр.

Оцінка відносних показників фінансової стійкості досліджуваного підприємства засвідчила, що досліджуване підприємство за більшістю відносних показників має стійкий фінансовий стан та низький рівень залежності від кредиторів, але понизило свою позицію (негативна динаміка багатьох показників).

Аналіз відносних показників фінансової стійкості досліджуваного підприємства, дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо діяльності підприємства. Зниження коефіцієнта автономії з 0,977 у 2021 р. до 0,797 у 2023 р. вказує на зменшення частки власного капіталу у фінансуванні, що є негативною тенденцією, оскільки підприємство стає більше залежним від позикових коштів. Це підтверджується і збільшенням коефіцієнта концентрації позикового капіталу з 0,023 до 0,203, а також зростанням

коефіцієнта фінансового ризику з 0,024 до 0,255. Крім того, суттєве зниження коефіцієнта фінансової стабільності (з 41,7 до 3,917) свідчить про послаблення довгострокової платоспроможності підприємства, що може загрожувати його стійкості в майбутньому.

Показники оборотних активів також демонструють негативні тенденції. Наприклад, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами зменшився з 0,968 до 0,712, а забезпеченість запасів власними коштами значно скоротилася з 2,826 до 1,270. Це свідчить про збільшення залежності від зовнішнього фінансування для підтримки оборотних активів, що негативно впливає на фінансову стабільність. Водночас деякі показники, як-от коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, мають позитивну динаміку, збільшившись з 0,085 до 0,274. Це свідчить про поліпшення здатності підприємства маневрувати власними ресурсами для покриття короткострокових потреб.

Щодо основного капіталу, показники демонструють переважно позитивні тенденції. Зростання коефіцієнта майна виробничого призначення з 0,330 до 0,391 та коефіцієнта реальної вартості основних засобів у майні з 0,170 до 0,250 свідчить про збільшення частки основних засобів, що сприятиме розвитку виробничої бази. Одночасно спостерігається зниження коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,504 до 0,453, що є позитивним сигналом щодо оновлення активів підприємства.

За 2021 – 2023 рр. підприємство мало абсолютний тип фінансової стійкості.

Таким чином, підприємство демонструє стабільно високий рівень фінансової стійкості. Підприємство успішно фінансує свої запаси за рахунок власних коштів, має достатньо ресурсів для формування запасів та покращує ефективність використання своїх фінансових ресурсів, що є позитивним знаком для його подальшої фінансової стабільності та розвитку.

Для оптимізації облікової системи та покращення ефективності підприємства рекомендується розглянути наступні заходи:

- вдосконалення положень наказу щодо облікової політики, зосереджуючись на елементах власного капіталу;
- адаптація робочого плану рахунків до вимог чинного законодавства;
- розробка графіку документообігу;
- систематичне визначення оптимального рівня інвестицій в заборгованість дебіторів, а також оцінка доцільності надання товарів у кредит;
- розробка стандартів кредитування з визначенням критеріїв кредитоспроможності клієнтів та установленням комерційних кредитних лімітів, що можуть різнитися для різних клієнтів.
- впровадження гнучкої системи дисконтів та інших стимулюючих методів для прискорення оплати дебіторами на досліджуваному підприємстві.